ԺԱ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2313 Կ. ՊՈԼԻՍ ՇԱԲԱԹ Ի 25 7 ՀՈՒՆԻՍ 1908 25 ՊԷՆ. ԷՎԷԼԻ 1324—16 ՋԻԼՀԻՃՃԷ 1326

منظومهٔ افکار ارمنجه یومی قزته
صاحب امتیازی : (اوهانس قریه)
ادره‌خانه‌سی : باب‌عالی جاده‌سنده ۱

Մանկական Էֆքեար

ԱԶԱՏԱԿԱՆ ԱՆԿԱԽ ՕՐԳԱՆ

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte 51
CONSTANTINOPLE

ՀԻՄ ԵՒ ՊԵՏՈՒԹԵՆ
ՕՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՍՊԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ ԿՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԳԱԼԱԹԱ ԱԼԻ ՃԱՆՏԷԼԷՆ, ԹԻՒ 54

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՈՒՂՂՈՒԱԾ ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՊԷՏ ՊԷՏՔ ՏՐՈՒԻՐ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՆԽԻԿ	ՏԱՐԿՆ.	ՎԵՑԱՄՍ.
Գալաթայ հասցէ	80 ղրշ.	50 ղրշ.
Գաւառներու հասցէ	108 »	60 »
Արտասահմանի »	25 ֆր.	14 ֆր.

ՅԱՆՁԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՅՍԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի հայտար տողը 5 ղրուշ, Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց հաւասար մասնաւոր պայմաններ։

Ամսագիր Հայոց Ազգային Միութեան Կոստանդնուպոլսոյ Ազգային Ընդհանուր Ժողովոյ Հրամանաւ

ԿԱՐԳԱԾ ԵՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ

10 ՓԱՐԱ

ԹՐՔԱՀԱՅՈՑ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՌՈՒՍԱՀԱՅՈՑ ՄՕՏ

Աբժանապատուութեան թերի ըմբռնումներ ունեցող ժողովուրդ մը ենք, յաճախ տկար՝ բարոյական նկարագրի դեմքին վրայ։ «Գործնական» հասարակութեան մը պիտակը՝ որուն անախորժ, տգեղ հպումէն զերծ չէ նոյն իսկ հանրութեան կողմէ մասնորական դաւանուած մասը։

Եւ մեր տգեղ կողմերէն մէկն ալ մասրացկանութիւն ոնոնգէպ տկար ջիղ մը ունենալն է։ Արդեօք տառապանքներու համբուն վրայ մարդիկ իսկապէս կը կորսնցնեն իրենց արժանապատուութենէն մաս մը, եւ երբ բարոյական օժանդակութեան համար ձեռք կարկուտելու վրժուած են, կը վարժուին նաեւ դիւրաձեռք բանալ նիւթականի համար։

Այս հոգեբանական վերլուծումները թողլով անցնիմ միջադէպ մը՝ որ կը մեզ դեռ Կովկասեան ուղեւորութեանս յիշողութեան մէջ եւ անժամանակ պիտի համարէի զայն արթնցնել իր տխուր չեղով, եթէ այս օրերս թերթերու մէջ կարդացած չըլլայի գովեստ մը այն գործին որ երբեք գովեստի արժանի չէր։

Այդ միջադէպը՝ Թրքահայոց մասրացկանութեան չարժումն էր Ռուսահայոց մօտ։ Պէտք է երեւակայել, տարիներով իրարմէ բաժնուած, իրարու մէջտեղէն աբ ցունքի, արիւնի, տառապանքի ու զրկանքի հոսանքներ անցած, իրարու համար բաբախող կուրծքերը իրարմէ կարծես յանէրժպէս հեռու մնալու դատավճիռին տակ, երկու եղբայրներու, երկու արիւնակիցներու յանկարծական միացումը։ Արցունք, խանդաւառութիւն, յուզում, եւ դեռ առաջին համբոյրը հաղիւ չորցած, ըսել.

—Դիտէ՞ք, մենք կարօտ ենք, մեր կարօտութիւնը աւելի մօտ է ձեզի քան թէ մեզի. հետեւաբար կը խնդրենք որ ողորմութիւն մը տաք...

Ա՛յս է անս պարզ պատկերը։

Եւ ցաւային այն է որ մասրացկանութեան տգեղութիւնը առաջին անգամ բացուեր է Գ. Մինաս Զերազ, Թիֆլիսի հանդիսական հացկերոյթին առեր, ուր ինք ազգին կողմէ դրամ խնդրելու ելեւէջ պաշտօն եւ հանդամանք չունէր՝ առաջին անգամ հիւր գացած մէկ տունին մէջ։ Փոնէ ի՞նչ պէտք է գլխնուած որ, մինչեւ հիմա Ռուսահայերը Թրքահայերէն չա՛տ բան ըրած էին Հայկական Ցաւին համար, առանց ապասելու որ իրենց ձեռք բացող մը ըլլայ։ Եղած չարժումը՝ որչափ որ վտանգաւոր փուշ մըն էր Թրքահայոց արժանապատուութեան վրայ խոթուած, նոյնչափ անախորժ անգիտութիւն մը՝ նետուած Ռուսահայոց զգացումներուն դէմ։

Եւ սակայն, խնդիրը մինչեւ հոս ալ չսահմանափակուեցաւ։ առաջին նշանը տրուելուն պէս, տնա ամէն վարդապետ իր գրպանէն մէյմէկ յանձնարարագիր դուրս հանեց, ո՛րը իր դաւառի կարօտներուն, ո՛րը Պոլսոյ չեմ գիտեր ո՞ր մասը մնին համար ողորմութիւն հաւաքելու։ Նոյն իսկ Դպրոցական Տիկնանցը եւ Միացեալ Ընկերութիւնը իրենց ներկայացուցիչները ունէին այս անհամ չարժումին մէջ, եւ բաւական ալ նպաստ հաւաքեցին կարծեմ Թրքահայերը ասկէց աւելի դէշ քայլ մը չէին կրնար առնել իրենց արժանապատուութիւնը վտանգող։ «Բաբեւ» չրսած «դրամ», ըսին։ Զեմ հասկնար, ինչո՞ւ դրամ ուզել Դպրոցասէրին կամ Միացեալին համար, երբ ռուսահայաստանի մէջ չա՛ս աւելի պէտք կայ նախակրթարաններու հաստատութեան եւ Հայ չինականներու զաւակներուն մասաւոր լուսաւորութեան։ Պէտք է պահանջել բանի մը համար՝ զոր դիմացինը բարեբաղդ է չունենալով։ Մենք կրնանք Ռուսահայերէն օգնութիւն սպասել՝ սովի ու գաղթականութեան թշուառութիւններուն դէմ, բայց դասախօսութեան, դպրոցներու հաստատութեան հաւար, պէտք է մտածենք քիչ մը։

Եւ արդէն, եթէ այդ նպաստն առաքեալները քիչ մը խորհէին Թրքահայ պատգամաւորութեան Ռուսահայոց մօտ ունեցած կամ հետեւած ընթացքին, եւ բեռ իրենց դպրոցները եւ չբնունները անհնգիսա չպիտի ընէին՝ յանձնարարականներ հանելու եւ կամ յանձնարարութիւն կարդալու համար Երբ՝խորհէին որ Թրքահայ պատգամաւորները առաջնորդութեան, վեհանձնութեան, աղնուութեան ի՞նչ չարժում կատարեցին՝ որ փոխադարձ բան մը պահանջուէր, առաջին մտածումին իսկ պիտի պապանձէին։ Թրքահայերը քանով հարուստները ընարեր էին իրենց ներկայացուցիչ։ Առանց ի՞նչ ըսին հոն, այն տեղի ո՞ր բարեսիրական մարմնին, ո՞ր մասուրական ազդակին, ո՞ր հաստատութեան բան մը նուիրեցին։ Նոյն իսկ մեր ամենաղջեկը չէի՞ն որ մուրացկանի ողորմ հագան՝ երբ Էջմիածնի համար փոքր նուիրատուութիւն մը ընել մտածեցին մէկ քանիներ։ Եւ գոյացած հասոյթին ամբողջի նուազութիւնը չէ՞ր պատճառ որ նոյն իսկ Զերազ փոխանակ վանքին՝ Ճեմարանին յանկացուց Թրքահայ առաջնորդներուն այդ գլուխ-գործոցը։ Ռուսահայ մը շատ իրաւունքով բան թէ «այդչափ գումար մէ՛կ Ռուսահայ մէկ անգամէն կուտայ»։ Ես առանց վիրաւորուելու իր ձեռքը սեղմեցի անկեղծորէն։ Հապա ո՞ւր թողունք իրք ամենակարող մարդիկը, Պոլսական երկու հարուստներուն եղած դիմումը, Կոմիտաս վրդ.ի խոսքմնալից մէկ աչակերտին երեք տարուան ուսման ծախքին կէսը ձեռք բերելու համար։ Այդ աղաղները նեղուեցան, կմկմացին, ու «մենք առանկ բան չենք կրնար ընել, կարողութիւն չունինք» մրմտացին, առանց խորհելու եւ առանց անդրադառնալու որ ձայի պահերուն իրենք կ'ըլլային ամենէն անասնելի ձանձրացնողները Կոմիտաս վրդ.ը եւ իր աչակերտը, որպէս զի անոնք երդին, որպէս զի աղաներուն քէյֆը գայ։

Ահա այս բաները երբ քիչ մը մասրերէն մեր նպաստ հաւաքելու առաքեալները, անմիջապէս կը փակէին իրենց շրթունքը, եւ սիրալիր բառերէ ու համբոյրներէ դուրս, չէին արտասաներ բառեր՝ որոնք կը վտանգէին Թրքահայոց արժանապատուութիւնը Ռուսահայոց մօտ, եւ չէին կատարեր չարժումներ՝ որոնք մուրացկանութեան դրոշմը կը դնէին մեր վրայ։

ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ-ՅԱԿՈԲԵԱՆ

1908-1909

Ա.

Միջազգային քաղաքականութիւնը ուսումնասիրողին համար ալ դժուար է ամփոփել ամբողջ մէկ տարուան մէջ քաղաքական մթնոլորտին վրայ անցած դարձած բազմազան երեւոյթները, մանաւանդ Արեւելքի մէջ ապրողի մը համար։

1907ի սկիզբը ընդհանուր ապատութիւնը եղած էր ի նպաստ խաղաղութեան 1908ի չբնանին համար։ Իրաւ է թէ Գալաթի մէջ չփոթութիւնները միշտ երկիւղալի հանդամանք մը ունէին, սակայն Մեծ Տէրութիւնց դաշնակը մէջտեղն էր, եւ ո՛րքան ալ անոր չեչտերը յանախ տարբեր ձայներ կը ձեւացնէին, բայց պարագաները ա՛յնքան կնճռոտ, եւ չտեղը այնքան չփոթ էին որ այդ Տէրութիւնները կամայ ակամայ իրենց առեւեալի հանձնաժողովին ներքին պատգամաւորները կ'ամփոփէին Գալաթիոյ եւ միւս փոքր Գալաթեան Գետութեանց առջեւ, եւ անոնց աչքին կ'ներեւային իրենց անկեղծ եւ մտերիմ դաշնակիցներ։

Մարաքի մէջ 1907 տարին իր յաջորդին կատարած էր միջազգային խաղաղութեան նպատակով կացութիւն մը։ Գերմանիա իր պահանջումները մեծ չափով պնդած էր՝ Անգլիոյ յայտնի ոյժին առջեւ, որ կը ծանրանար Ցրանսայի կողմը։ Աւստրիա իր զինակցին շահերը Այժեիրասի Ժողովին մէջ պաշտպանելի վերջ, խոնարհութեան յորդոր կարդաց Գերլինի կառավարութեան, հանկցնելով անոր թէ Մարաքի Տաճարային հեռեւանքով գերման եւ ֆրանսական պատերազմի մը դէպքին Աւստրիոյ համար խիստ դժուար պիտի ըլլայ իր դաշնակցական պարտականութիւնները կատարել։ Երբեակ Զինակցութեան տարին եւ ոգին հանձայն ուժգնութեամբ։ Իտալիա արդէն բացէ՛ ի բաց Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի կողմը բռնած էր, եւ հետեւաբար Գերմանիոյ ուրիշ բան չէր մնար ընել եթէ ոչ՝ ուրբ ակասներ ցոյց տալով հանդերձ, դիւանագիտական ճամբուն վրայ իրարու հետեւ գլխումներով՝ ատիճանական խուսափում մը ընել Մարաքի մասին իր յանկնութիւններէն, որոնց առաջին ցիրը կանգնած էր Վիլհելմ Բ. դէպ ի Թանգիր իր ցուցմունքի ուղեւորութեամբ։

Եւ ուշադրութեան առնուելիք պարագայ մըն է որ միջազգային քաղաքականութեան մէջ իր երբեմնի կշռած ծանրութենէն բաւական կարւոր բան մը կորսնցուց Գերմանիա, ա՛յն օրէն սկսեալ, երբ սիրալ հաշուուած քաղաքականութեամբ մը քիթը խոթեց Մարաքի գործին մէջ։ Թուրքիոյ կողմէ իր գտած հեշտ ընդունելութենէն քաջալերուած Գերլինի քաղաքագէտները ուշ հասկցան իրենց սխալը, եւ Գիւլով լչխան պարտաւորուեցաւ Գլիմարքեան խաղերու եւ արդնընկէց զինավարժութիւններու դիմել, հեղինէիներու եւ սրամտութիւններու ապատանել, կարելի եղածին չափ քաղաքակիրթ մնալու համար Գերմանիոյ լքումը Իտալիոյ կողմէ, պանծացնելով հանդերձ եւ գուշակութիւնը ըստ ինքեան մեծ Աւստրիոյ պատրաստականութիւնը Գերմանիոյ կռնակը զօրացնելու, պատրաստականութիւն մը՝ որուն ո՛ր առաձան կեղակած ըլլալուն ակնարկիցինք վերը։

Մինչդեռ միջազգային գետնին վրայ Գերմանիոյ երկրորդ պարտութիւնն էր այս, այն առաջին պարտութիւնն էր զոր կրեց Գալաթեան դարձերու միջազգային խորհրդակցութեանց ատեն, երբ տեսնելով որ պիտի չկրնայ պղտոր ջուրի մէջ որսալ, օձաձուկերուն առատութեան պատճառաւ, պարտուելու ուրեցաւ միջազգային դաշնակին վրայէն վերցնել իր մատները, անշախանդիր հաշուելով զինքը Գալաթեան դարձերուն եւ Կրէտէի խնդրոյն մէջ։ Այս առաջին պարտութիւնը անտես անցաւ, քանի որ Գերլինի Դաշնադրութեան օրերէն ի վեր, ա՛յն է՝ Գիզմարքեան աշխարհավարութեան համաձայնած թեւարկութենէն ի վեր առաջին անգամ կը պատահէր որ Եւրոպական խորհուրդներուն մէջ կը կղզիանար Գերմանիոյ Ա.ինքան փայլուն դերերէն վերջ՝ քուլիսի մը անկիւնը Գերմանիոյ զետեղուիլը ա՛յն առաձան աչքի չդարնուս։ Բայց Մարաքի գործին հաղորդուած ծանր կշռոց անոր համար, որովհետեւ նախ՝ Երբեակ զինակցութեան տկար ու ախուր կողմերը երեւան եկան, երկրորդ՝ որովհետեւ այդ առիթէն ծանրացաւ Անգլիոյ մէջ հանրային պայքարը Գերմանիոյ ծովային ներկայ ու ապագայ զօրութեան դէմ։ Վիլհելմ կայսեր չարիացնց պերճախօս քաղաքականութիւնը պիտի յանգէր բնականաբար Անգլիոյ մէջ ազգային զգացումը գրգռելու եւ հակադրման կանոնաւոր հոսանք մը կազմելու իրականութեան։ Այն օրէն որ իրական մեծութեան ծոցին մէջ ինքզինքը փոքրկացնելու Պիսմարքեան սակաւաթոս քաղաքականութեան հրաժեշտ տուաւ Վիլհելմ կայսրը, այն օրէն որ Ն. Վեհապատութիւն գացած եկած տնիրները գերմանական բարձրախիչ արձէներն խօսքը ըրաւ շարունակ, եւ ծովու ու ցամաքի վրայ տեւտոնական գործակցութեան սկզբունքին թափ տուաւ, ընդհանրելով միւս ազգերուն իրական ոյժը եւ ցեղային արժանապատուութիւնը՝ որուն սլացքը գերման արծիւներէն չատ աւելի խրոխտ ու ամբարձակիչ է, ա՛յն օրէն Գերմանիա ի հարկէ իր յանուն ու մնապարտ գնացքին մէջ պիտի հանդիպէր միջազգային դժգոհութիւն մը ժայռին, որուն սարքերուն մէջ բաւական թեւով կայնն նաեւ ի՛ր իսկ զինակիցներուն բեկորներէն։

Սակայնաւոս, կամ գրեթէ անխոս, Լաուրա Էի քաղաքականութիւնը յանշիկ աշխատութեամբ սկսաւ բրել պերձախոս Վիլհելմ Բ.ի հանդատարած քաղաքականութեան հիմերը։ Անդարձաւ ձուկը պոռոտ փիղին անտաշ մարթը սկսաւ կրծել անապառ փութաջանութեամբ։

1907ի վերջերը կ'ըսէինք թէ յաջորդ տարին գլխաւորապէս ծովային ոյժերու պայքար մը պիտի ըլլայ Տէրութիւնց, մասնաւորապէս Անգլիոյ եւ Գերմանիոյ միջեւ։ Այս պարագան իրաւ է թէ պատահեցաւ վերջացող 1908ին, բայց քաղաքական դէպքերը ո՛րքան մեծ չափով սուտ կը հանեն այս կարգի գուշակութիւնները։ Մարդկային կեանքին մէջ ամէն բան յոյսի վրայ հաստատուած է, եւ գուշակութիւնը ըստ ինքեան մեծ արժէք մը չունի։ Ցոյսը ո՛չ միայն վսեմ սիփանքն է մեր առանձնական կեանքին ամէն դժուարութիւններուն մէջ, այլ նաեւ յոյսն է որ կը տնօրինէ իրերը ընկերային եւ քաղաքական աշխարհին մէջ։ Ո՞վ կրնար գուշակել թէ Թուրքիա ներկայ տարուան մէջ պիտի մանէր իր նախընթացին տրամադրական հակառակ ուղղութեան մէջ, ո՞վ կրնար ըսել թէ 1908 տարին վիճակած էր մարդկային արարածներու կարեւոր մէկ բաժնին մէջ ա՛յնքան յեղակարծ փոփոխութիւն մը բերել, ո՞վ կրնար համաձակիլ միտքէն իսկ անցընել թէ դարձեալ ի վեր տարքուած, կազմակերպուած բռնակալ վարչութիւն մը ա՛յնքան ոտնթապատ անկում մը պիտի ունենար մէկ օրէն միւսը, հանգչարնիկ պատմութեան մէջ անզուգական յեղաշրջում մը։ որովհետեւ, յեղափոխական նախկին հերոսութեանց վրայ ինչ որ ալ ըսենք, զարձեալ մայրաքաղաքին եւ գաւառներուն մէջ յեղաշրջումի օրերուն եւ վերջերը ո՛ւ եւ է հակառակ լուրջ չարժում մը տեղի չունենալը զարմանք եւ մինչեւ իսկ ապշութիւն պատճառած է Եըլդիզի անմեկնելի դատերուն եւ Օսմանցիներուն եւ Եւրոպացիներուն համար։

Բայց այս պարագան, որ իր միխիթարական կողմերը ունի չատ մը նկատումներով, մինչեւ մէկ տարեան չի՞ խախտեր արդեօք մեր հանգստութիւնը Մահմանդրութեան տեւականութեան վրայ։ Այս երկրին սահմանադրական բանակը հանրամասնադրական խմբակներու զինեալ ընդդիմութեան ախոյեան կանգնելով եւ զանոնք խրատակելու հարկին տակ գտնուելով, իր զգացումներուն ոյժը աւելի բացայայտ կերպով պարզած չէ՞ր ըլլար արդեօք, նոր կարգերուն հիմը աւելի խորունկ տեղատրուած չէ՞ր ըլլար արդեօք։ Հին ողոտա կարգերուն սանկ ահեղացուց փոյտումը նոր Վարչութեան բանաւորութեան եւ անոր անկասկածելի յարատեւութեան ակներեւ ապացոյցը չէ՞ր տար արդեօք։ Որովհետեւ պէտք է դիտնալ, թէ սահմանադրական համարուած երկրի մը մէջ հին կարգերու ախոյեան պաշտօնակիներուն բարձի եւ ամոռի վրայ մնալովը՝ բնականաբար կը պակի նոր կարգերուն տեւականութեան մէկ անհերքելի ստուգանիշը։

ԵՐ. Տ. ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ՅՈՒՇԱՏԱԿԻՐ

Գերեզմանիդ առջեւ, հայրենի հողէն այնքան հեռու, օտարութեան եզերքներու վրայ միայնակ, քանի՛ քանի երիտասարդ, Գաղափարի հսկայ փոխարիկէն բռնուած հոգիներ՝ եկան անցան մինչեւ հիմա Ամէնն ալ իրենց արցունքն ու թախիծը բերին հո՛ն, ամէնն ալ իրենց սրտին մարմարը դրին քու անխօս ու համեստ չիրմիդ վերեւ, այն վաղահաս հեռացումին համար որով անցար կեանքէն՝ դէպի Մեծ Ոչնչին ընդանալով։

Եկան անցան չատեր։

Ու հիսացումով վերաբերուեցան, պաշտամունքով փարեցան այն մեծ Դորձին որուն սկզբնաքարը դրիր դո՛ւն եւ որուն սակայն պտուղը չտեսնած անշնչացար, լմնցար ափ մը հողի մէջ թաղելով քու ազնքանի լայն աչխարհաշաղաղ տառապող ցեղերու երջանկացումին, տարնաքարշ ու թշուառութեան մէջ առաւայող աշխատաւոր ժողովուրդներու բարելաւման։

Բու մեծ ու համաչխարհային Իսէալիդ փարած, ամբողջովին անոր նուիրուած մոռցար ամէն բան եւ միայն ու միմիա՛յն հայրենիքիդ ու անոր տառապագին զաւակներուն ցաւովը հրատչոր քու մեծ ու նուիրական մտածդ սրբազործիցիր սկսած մեծ գործդ,—տառապող ցեղերու, բռնութեան լուծին տակ հեծող մասսաներու բարձրացման ու երջանկացման գործ—եւ որ տա՛ս այսօր կը շարունակին հետեւողներ մասասրական կամ ազգա՛ թէ՛ գովկաս եւ թէ Տաճկաստան, քու քարոզած մեծ սկզբունքներուդ իրարու միացած, եւ այդ միացումին մէջ դանելով իրենց տկար էութեան զօրութիւնը դիմագրաւելու Բռնութեան եւ Դիմամի անիրաւ սիրապետումին։

Ու հիմա որ քու չլնած այս մեծ ու հսկայ գաղափարներուդ չնորհիւ, որ գաղափարն է ամէն ազնչարար դասակարգերու, բռնապետութեան չդիմաները փչուր փչուր եղած Երկրի մը մէջ, ազատութիւնը կը սաւառնի եւ փրկութեան Արշալոյսը տակաւ կը բարձրանայ ա՛ր ինանելիկ հողերու վրայ, հիմա՛ սիրով ու հոգիով պիտի փարի երիտասարդութիւնը քու ամէն բարձր սկզբունքներուդ, դո՛ւն որ Քրիստոսի մը պէս զոհ եղար անոնց, քու մասունդ մեծ լուսապակովը զանոնք տարածելով դարերու սառապանքին տակ հեծող ու չարչարուող ցեղակիցներուդ։

Մեզի պէս տառապող ժողովուրդի մը հողին վրայ ուր ինքած դիակները իրենց արիւնովը վասկներ չլնած էին, ուր տարիներով հնչած էր բռնութեան չղթային սարսափեցնող զանգիւնը, դասը լեռին հանգստարանը, եւ այդ լեռներու մէջ կորսուած քու գերեզմանիդ վրայ մարմարէ չիրիմ մը, վրան պարզ վերտառութեամբ մը. «Քրիստափոս Միքայէլեան»։

Ոչ աւելի, ոչ պակաս։

Թող հիմա քու անունդ հնչէ՝ Պարքանեներէն մինչեւ Եփրատ, Անտանանեներէն մինչեւ Մասիս տարածուած ցրիւ ցրիւ եղած Հայութեան զաւակներուն, զորս այնքան սիրեցիր, որոնց տառապանքներովը տառապեցար, որոնց արցունքներովը լացիր դառնապէս։

Մեր բռնութենէն մասամբ չղթայազերծ էութեան վրայ հիմա, իրը պարտաւորական պարտականութիւն քու յիշատակիդ յարգանք է որ կը տարածուի եւ կը պանծանի իսկ, ի փոխարէնութիւն քու այնքանի ծառայութիւններուդ զորս այնքան անձնուիրաբար թափեցիր մեզի համար, եւ որոնց վերջապէս զոհ ինկար քաջարի զինուորին պէս, վերքը կուրծքիդ, մանր արհամարհողի ծիծաղը շրթունքիդ։

Ու Հայ ամէն դասակարգերը ընդհանրապէս եւ երիտասարդութիւնը մասնաւորապէս իրը յարգանք քու նուիրական յիշատակիդ, պիտի ջանայ քու սկըսած գործդ առաջ տանիլ, ա՛ր դեռ ալ փչուտ ըլլան ճամբաները, որքան ալ մացառուտ անոնք, հեշտու ու երջանկութեամբ ցրցքնելով իրենց արիւնը

ԹԵՐԹՕՆ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ"Ի

ԽՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(124)

ԲԱՆՏԷ ԲԱՆՏ

ԲԻԿԲԱՐԴ ՄԱՍ

ԺԵ.

Մեր հաղարաւոր այդիներուն խաղողները, պարտէզներուն հատեղ միրգերը, մարգերուն ու արտաւարներուն գէր ու վեղ ոմսու ամիկները՝ մեղի՛ համար են. ո՛ղջ ըլլան Զեթունի հիւրասէր գիւղե՛րը։ Մենք երբէ՛ք պէտք չունինք սատ ու փուտ խոսուելու, կ'արհամարհենք բարձրէն գալիք ներումի՛ը։ Գիտէ՞ք, ա՛լ չենք խաբուիր կառավարութենէն. մենք Երիտասա՛րդը կ'ուզենք, Երիտասա՛րդը, իմացա՞ք...։

— Տղա՛ս, Փանո՛ս, ընդմիջեց Հազար իշխանը, դուք մի՛ վրդովիք, հանդարտ կեցէ՛ք. մենք գործը կը կարգադրենք ձեր փափաքածէն աւելի՛, մենք գործը կը կարգադրենք ձեր երեւակայածէն աւելի՛ մեծ յաջողութեամբ և ձեզի նպաստաւոր եղանակով. դուն ընկերներուդ ըսէ՛ որ մենք հոս իրենց բարի՛քը կը մտածենք. յորդորէ՛ որ հանդարտ սպասեն, քիչ մըն ալ համբերեն։

— Ներեցէ՛ք, իշխա՛ն, յարեց խմբապետը. յիշեցէ՛ք Եօթը բաշաներուն տարին, երբ որ Զօրանացը տնկեցին մեր դիմացը. այն տարին մե՛ծ մեծ կը ջարդէին բաշաները, նոյն իսկ եւրոպական սէրութեանց ներկայացուցիչը՝ Զէրմայա հազարապետը՝ մեզի հասատատպէս խոսացաւ. չատ մը բացառիկ ազատութիւններ ու առանձնաշնորհումներ տալ Զեթունի, բայց վերջ ի վերջոյ խաբեցի՛ն մեզ, մոռցա՞ք...։

— Տղա՛ս, այն տարին ուրիշ՝ հիմակ ուրիշ, այն տարին՝ Հայոց ազգը հաւատարիմ, հնազանդ ու սիրուած ա՛զգը կը նկատուէր. մինչդեռ հիմա, գաւանա, ապըստամբ ու տաելի՛. այն տարին՝ Ներսէս Պատրիարք Վարժապետեան մը կար, հիմակ՝ Եորէն Աչդաճ՝ն մը, Արժաչական ոչնչութի՛ւն. այն տարին՝ ես մինակ չէի, իշխան հղայրակիցներս ո՛ղջ էին, ո՛ղջ. այն տարին՝ Պապիկ իշխա՛ն մրն ալ կար. հիմա ո՞վ ունինք, ո՞վ չեսօ՞ն...։

— Եթէ իշխանները մեռան, դուն ո՛ղջ ես. դուն չէի՞ր Ազիզ բաշան լեղապատառ վախցրնո՛ղը. եթէ Պապիկ մեռաւ՝ մնի՛նք կանք, իր եղբայրները, քու զաւակնե՛րդ...

— Զաւա՛կս, ըսաւ իշխանը, խելքերնիդ չի՛ հասնիր, ինչ որ հիմա կ'ըլլայ, առաջուան եղածներուն չի՛ նմանիր. կառավարութիւնը՝ հարի՛ւբ աչք է բացեր մեր վրայ ու որսը հալածող վագրի մը պէս ժանիքնե՛ր ը ցոյց կուտայ մեզի, դուք ի՞նչ գիտէք. թողէ՛ք, ապա՛տ թողէք մեզի որ յաղթինք պատուսրեր հաշտութիւն մը կնքել։

Շամենց Փանոս, զսպուած բարկութիւնը կուրծքին տակ, ետ ետ քաշուեցաւ ու դուրս ելաւ ժողովասրահէն։ Ժողովականները, շուարած ու հակամարտ մտածումներու մէջ ընկղմած, չէին կրնար յանդգնիլ որոշ եզրակացութեան մը։

— Զեղի բան մը յիշեցնեմ, առաջ նեստուեցաւ ու համոզուած չեշտով մը յարեց Տէր Ղեւոնդ քահանայ ձէնանեան, որ մինչեւ այն վայրկեանը լուռ ունկընդրութեամբ մը հետեւած էր ժողովին վիճաբանութեանց, Շամենց Փանոս խմբապետը՝ Եօթը բաշաներուն տարին յիշեցուց. գիտէ՞ք այն տատն ի՞նչպէս կարգադրուեցաւ։

—Ո՞ր կարգադրութեան համար կը խօսիք, Տէ՛ր Հայր, քնդմիջեց Անդրէասեան Աստուած աղան։

—Պապիկ իշխանի՛ն կուզեմ ըսել. կը յիշէ՞ք, ի՞նչպէս գոյացաւ հաշտութիւնը։

—Հասկցա՛յ ձեր միտքը, հասկցայ, ըսաւ Հազար իշխանը. Եօթը բաշաներուն տարին, երբ որ Բ. Դուռն ու Պալատը, իրարու հետեւ, հեռագիր հեռագրի վրայ կը տեղացընէին Մարաշ, Պապիկ իշխանին հնազանդութիւնը, կամ աւելի ճիշդ, անձնատուութիւնը պահանջող, այն տատն, կիլիկիոյ Մկրտիչ Ս.Կաթողիկոսը, որ Քրիստիի Ծանձնաժողովին հետ եկած էր Մարաշէն ու այս վանքը կը նստէր, գիշերով փնտռել տուած էր զիս ու Տէր Ղազարը. գիշերով վանք եկանք Զեթունէն. հոս, այս սենեակը նստած էր, Սրբազանին նստած տեղը, բազմոցին վրայ. մինակ էր, ընդունեց մեզ ու հանգցուց թէ ինչո՞ւ կանչել տուած էր մեզի գիշերով։

Պապիկ իշխանին վրայ կը զարմանար խնդիրը. Նուբարեան խորհուրդ տուած էր Կաթողիկոսին, յանձնել ապատատրը, փրկելու համար Զեթունի գլուխը. իսկ Կաթողիկոսը, երկու սուրերու միջեւ մնացած, մեր խորհուրդին կը դիմէր։ Ես բարկացայ եւ առի քաշեցի, երբ որ հանգցայ թէ՝ Կաթողիկո՛ն ալ թուլցեր էր. բայց, ան՛տ հոս է ինքը, կրնայ վկայել, Տէր Ղազար դիս բռնեց, ետ դարձուց ու հանձարեղ մտածումով մը, հետեւեալ առաջարկը բերաւ։

— Այո՛, այո՛, բարձրացան ձայներ, թո՛ղ Տէր Ղազար ի՞նքը պատմէ։

Ու Տէր Ղազար, շարունակեց Հազար իշխանին սկսած պատմուածքը.— Այո՛, ետ դարձուցի մեր իշխանը, Ս. Կաթողիկոսին թերադրելի վանքին մէջ մնծածախտ ու չքեղ հացկերոյթի մը տարքեր, հրաւիրելի Քնանիչ Ճանձնաժողովին անդամները, բաշաները, Զէրմայաթը, եւլն։ Երբէ՛ք չեմ կրնար մոռնալ, Կաթողիկոսը թթուանցաց երեսը, իր բարակ յօնքերը պատեց, երբ որ ականջին զարկաւ «հացկերոյթ» բառը, ա՛յնքան անախորժ եւ ա՛յնքան անտեղի՝ իր քսակին հետ... Սակայն, անձնատուր չեղայ ես. «Վեհափա՛ռ Տէր, խնդրեցին ծանքերը մեր վանքը թո՛ղ հոգայ» ըսի։ Այս յայտարարութիւնս, ինչպէս որ կրնայիք, անմիջապէս բարեփոխեց իր դիրքը. գոհունակութեան ժպիտ մը սփռելով շուրջը, յարեց.

—Տէ՛ր Հայր, տարիկայ գիւրի՛ն է. ինդիր չէ՛. բայց ինչի՞ պիտի ծառայէ հացկերոյթը։

— Վեհափառ Տէ՛ր, հացկերոյթը՝ պաարուակ մըն է. վանքը պիտի հրաւիրուին, համախմբուին կառավարութեան լիազօր ներկայացուցիչները, նաեւ մեր կողմէն ալ Զեր յարմար դատած մարդիկը. կերուխումի, խաղուխղդումի պատուն, ես կերթամ Պապիկ իշխանը կը գտնեմ «Փիսիրոի իր քարայրին մէջ, ե՛ս կ'առաջնորդեմ իրեն, լեռնէն վար կ'իջեցնեմ զինք ու իր ընկերակից կուրիները, վա՛նքը կը բերեմ ու յանկարծ զի՛նքդ մինակ, կը հանեմ վեր, կոչնակատներու ներկայութեան, ու, այնպէս մը կը կարգադրեմ որ, Պապիկ իշխանը ներկայացուելու բոլորին, վարդեն, վանքին բակէն, իր երկու հարիւր սպառազէն հանարգնները միանուագ հրացան կը պարպեն, կը գոռացընեն ու կը խօսցընեն մեր լեռները...։

Տէր Ղազար, ոգեւորուած ու խանդավառ, խորունկ հառաչանք մը փրցուց կուրծքէն, սահած անցած երջանիկ տարիները վերյիշելով. քիչ մը կանգ առաւ, շուրջը նայեցաւ ու տեսաւ որ ժողովականները լուռ, երկիւղած, իր բերանէն կախուած, կը լսէին իր ա՛յնքան համով հոսող խօսքերը։

—Զերկարե՛մ, շարունակեց արի, ալեւոր երեցը, Ս. Կաթողիկոսը հաւանութիւնը տուաւ իմ առաջարկիս, հացկերոյթը տարքուեցաւ. եւ անձամբ դացի Փիսիրը, առի Պապիկ իշխանը. հա՛, չը մոռնամ կարեւոր պարագայ մը. երբ որ Ս. Կաթողիկոսը՝ պատգամաւոր մը ղրկած էր Փիսիրի քարայրը, նախապէս զնելու և թափանցելու համար Պապիկի գաղափարը, սա գիտէ՞ք ի՞նչ պատասխան ղրկած էր Կաթողիկոսին։

(Շարունակելի)

այն արահետներուն վրայ, ուրկէ դուն անցար իբր յանդուգն եւ անբեկիր ռահվիրայ։

Քու անունովդ պիտի պարծենայ ու նուիրական մասունքի մը պէս գուրգուրդին պիտի պահէ թանկագին յիշատակդ Թրքահայ նոր մտաւորականութիւնը՝ որուն համար ներկայացուցիչներէն մէկը քու սուրբ յիշատակիդ կը ձօնէ այս գիրքը, որ իր մէջ ունի մէկը տառապանքի այն տխուր դրուագներէն զորս ունեցաւ այնքանի սիրած ցեղդ, բռնակալութեան անարկու չըլլալու։

Քու պարզուկ ու համեստ չիրմիդ պէս այս անսեթեւեթ ու պարզ պատմութիւնը քու եղբայրներուդ ու քոյրերուդ ցաւերովը հիւսուած, թող համեստ պակ մը ըլլայ, աղքատի պակ, դրուած քու հեռակայ ու տարաշխարհիկ գերեզմանիդ վրայ, եւ նուղեան տաւիղի մը պէս՝ Պալքանէն փչած վայրի ու կենսունակ չունչովը թող թրթռան այն տանջանքի ձայները որոնք լցուն են այս պակիկին մէջ, եւ որոնք սակայն հիմա երջանկութեան ու երանութեան երգերու փոխուած են։

ԼԵՒՈՆ ՇԱԹՐԵԱՆ

(«Ցաւին Տունը»)

ԵՂԲԱՅՐ ԵՂԱՆՔ

ԲԱՑԻ ՏՐՈՐԻՆԱԿ ԵՂԲԱՅՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Նոյ. 25ին չատ զարմանալի եղբայրութեան փոքր մը եղաւ Զարայի մէջ. տեղէս մէկ ու կէս ժամ հեռաւորութեամբ Դեւ—օձ կոչուած գիւղէն մանկամարդ հայ կին մը կ'առեւանգուի Թուրք եղբայրներու կողմէ, որուն այրը պանդուխտ երկիր կը գտնուի, հազիւ 24—25 տարեկան սիրնքը ունենալով մէկ ու կէս տարեկան արու զաւակ մը։ Կինը չկրնալ դիմադրելով բռնութեան, կը սարսուի իր որսի հատորը թողնելով հանկարծիլ, որը որ տեղը բերուելով տասներկու օր ամբողջ թուրքի մը տունն կը դրուի կառավարութեան կողմէ, առանց լսելու եղած բողոքներուն։ Կինը ցորեկ ատեն իր քրոջ ձեռնտուութեամբ միջոց մը գտնելով եղած տեղէն փախչելով քահանայի մը տունը կ'իյնայ. մէջ մրն ալ տեսնող որ անագին ամբոխ մրն է չուկային երեսը և փողոցներուն մէջ կին կը փնտռեն, իբր թէ հայերը փախցուցած ըլլան։ Շուկային մէջ քահանայի մը հանդիպելով զայն ծեծելով ձիւնին մէջ կը ձգեն, փողոցներուն եւ չուկային մէջ հանդիպած հայը ծեծելով անտ'ը, անդրադարձ հայոյութիւններ կը տիրադներեն։ Ասոնցմով ալ գոհ չըլլալով, եւ կեղեցի կ'երթան ժամկոչը ծեծելով եւ դանակի ծայր ցոյց տալով եկեղեցին բանալ կուտան, իրենց ցեխոտ տոքերով սեղան կ'ելլեն եւ մէջն մի վարագոյրի ծալքերուն տակ կին կը փնտռեն։ Ակէ ալ դպրոց խուժելով, խեղճ տղաքները կը ծեծեն եւ մինչեւ իսկ այս զազրելիներուն ալ ըրիվոլվէրներ եւ դանակի ծայրեր ցոյց կուտան, որպէս զի վախցուցանեն եւ այդպէս մնան, չատ լաւ ուրեմն, այս հարիւն ալ գէշ չէ։ Մեղմ սրտքները աղաղակի ճիչեր կ'արձակեն, բայց որո՞ւ, արդէն իրենց վրայ գուրգուրացող հայրերուն մայրերուն ու եղբայրներուն ալ այդ ահ ու դողին մէջ, որը խանութը ձգած, որը իր դրծը թողած՝ ծակերը մտած են. զէթ ինքզինքներն ազատելու ճար կը նային. անոնց աղաղակները ո՞վ պիտի լսէ, կառավարութի՞ւնը, երանի՛ թէ, բայց չեմ կարծեր որովհետեւ... Ի վերջոյ կինը եղած քահանային տունն ալ խուզարկութեան կ'առնուի, քահանան դէմ կը կենայ բսելով թէ, «Իրաւ է որ կինը հոս է, բայց ձեզի չեմ տար. դուք իրաւունք չունիք որովհետեւ կինը հայ եմ կ'ըսէ. հետեւաբար կառավարութեան կողմէ պաշտօնեայ մը թող գայ, մէկտեղ երթանք խօսցնենք. բայց դուք ի՞նչ իրաւունքով իմ տանս վրայ կը յարձակիք»։ Կատաղի խուժանը «արդարութիւնն ու իրաւունքը քեզի՞ է մնացեր գիտնալ» ըսելով, զէնք եւ դանակ ի ձեռին քահանային վրայ կը խոյանայ, զայն ալ ծեծելով, կինը կ'առնեն ու կը տանին, մինչդեռ անդին խուժանին մէկ մասն ալ հայ կինը պահեստի դրուած թուրք տունը մօտ դրացի հայ տունէն հարս մը բռնաւ զօրութեամբ վացնելով, կը քաշեն կը տանին ըսելով թէ «միւսը բերէք սարկայ տարէք, թերեւս միւսին փախչելուն խրատը դուք տուած էք»։ Այս ալ գէշ դատաստան չէ, այս կինը չափազանց վախցած ըլլալուն համար այժմ հիւանդ է։ Ասոր հետ մէկտեղ 25—30 տուներ ալ, բռնի խուզարկութիւններ կ'ըլլան իբր թէ կին կը փնտռեն, սուտ, ո՛վ կը հաւատայ, նպատակնին կին փնտռել չէ հապա՛.... Ամբողջ հայ ժողովուրդը զոդի եւ սարսափի մէջ, կը կարծէ թէ ընդհանուր կոտորած պիտի ըլլայ, եւ արդէն այնպէս էր, եթէ կինը կառավարութեան առնչ չբերեր թէ «ինչ կ'ուզէք խեղճ հայերէն, զիս արդէն բռնութիւնամբ թուրք ըլլալ ստիպեցին, վախէս իմ զաւակս ձգելով համակերպեցայ, բայց այժմ քանի որ կառավարութեան մօտ կը գտնուիմ այս անգամ ալ ինքնիրենս գացիր»։ Թերեւս ալ աւելի մեծ դժբախտութեան պիտի հանդիպիմք, այս մասին կեդրոնը քանի՛ քանի՛ հեռագիրներ տուինք գեռ կարգադրութիւն մը չեղաւ. այսպէ՞ս եղբայր պիտի ըլլայինք, եւ այսպէ՞ս է եղբայրակցութեան տիպարը, մեր իրաւունքները այսպէ՞ս պիտի պաշտպանուին։ Արդար դատաստան եւ ճշմարիտ գործադրութիւն ուզելիդ դեռ չի կըրցաք հասկցնել, խեղճ հայեր. հայ կինը բռնութեամբ կ'առեւանգուի, թուրք ըլլալ կը ստիպուի եւ.... Հայերէն բնաւ բան ըսող չըլլար, երբ մէկը ինքզինք հայ ըլլալ ցոյց կուտայ, անագին ամբոխ մը գումարուելով Հայերը ջարդել կ'ուզեն. սամանադրութեան հռչակուելէն բան մը չի հասկցնար, աչքերնիս չորս բացած Օսմ. Բարլամէնդի գումարումին կը սպասենք, եթէ անկէ ալ լաւ կարգադրութիւն մը չըլլայ, «զուր ջան, տնօգուտ վատակ» կ'ըլլայ յոյսերնիս։ Ե. Կ.

Զարա, 3 Դեկտ. 1908

ՎԱՅՐԱԳ ԻՐԼԱՆՏԱՑԻ ՄԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐ

ՍԱՆ ՖՐԱՆՃԻՍԿՈ.—Եգիպտ Քալիֆորնիա, Ֆրէզնոյէն 35 մղոն հեռու հայրնակ գիւղ մըն է. 50 տուն հայեր կան որոնք այգեգործութեամբ կը զբաղին, չորս ամերիկացի եւ մէկ տուն ալ Այրիշ (Իրլանտացի), որ 20 էյքր ծառատուն ունի։

Այս Այրիշը այդ տեղի հայերուն չափազանց նեղութիւն եւ վնաս կուտայ, որովհետեւ բոլոր հայերն ալ հաւի սիրտ ունեցողներ են եւ բոլորն ալ այդ մարդէն կը դողան։

Օր մը, Հայկազ Սբէնչեան եւ երկու ուրիշ հայեր կառքը նստած կ'երթան. այդ Այրիշն ալ դիմացի կողմէն կուգայ իր կառքով, եւ երբ իրարու կը մօտենան Այրիշը կը պոռայ «ոնիթեալ Հայեր չէ՞ք տեսներ որ ես կուգամ, ինչո՞ւ ճամբայէն դուրս չէք ելլեր»։ Հայկազ ալ կ'ըսէ «ոնիթեալը դուն ես»։ Հազիւ թէ այս խօսքը բերանէն դուրս կ'ելլէ, Այրիշը կառքէն վար ցատկելով ատրճանակը կը քաշէ որ զարնէ, բայց միւս հայերը կ'աղաչեն, կը պաղատին և կը բռնեն զինքը որ Հայկազը փախչի եւ կ'երթայ խոսը կը պահուրտի։ Այրիշը կը սպառնայ այդ երկու հայերուն «եթէ դիս չի թողուք ձեզ կը զարնեմ». անոնք ալ վախերնէն կը ձգեն Անմիջապէս կը վազէ կ'երթայ Իսբէնչեանի տունը եւ կը սկսի կիցով դուռը կտրելու ջանալ. բայց նեսբէն Իսբէնչեանի հօրեղբայրը, որ 30 հազար տոլարի հարստութիւն ունի, կիներ եւ ուրիշներ դուրս կուգան եւ ստիպօրէն Այրիշին ոտքը ձեռքը կը պագնեն, ներս կը հրամցնեն, կը պատուեն եւ կը հաշտցնեն։ Բայց երբ կը մեկնի, ագարակին մէջէն անցնելով 15 հատ 2 տարուց մնացած սալորի ծառեր կը կոտրէ ու կ'երթայ եւ մեր արի Հայերը ապուշ ապուշ կը նային ու ձայն չեն հաներ։

Այս Այրիշը իրիկուն մը իր դրացի կարապետ Տէրվիշեանի տունը կ'երթայ եւ կ'ըսէ թէ տորճանակդ ինծի պէտք է տաս։ Տէրվիշեան կը նկատէ թէ դուն հատ մը ունիս իմ ի՞նչ պիտի ընես. վաղը կը բերեմ կ'ըսէ, պէտք է։ Ատրճանակը առնելուն պէս Հայուն տորճանակով կ'երթայ, այդ իրիկունն իսկ, Իսբէնչեանի չունը կը զարնէ եւ հաւերը կը զողնայ ու դարձեալ ձայն հանող չըլլար։

Բայց Խարբերդի Հիւսէյնիկ գեղէն 21 տարեկան կարճէ երիտասարդ մը, Գ. Նչան Թաշճեան(*) այդ Այրիշին բերանը կոտրեց։ Նչան Թաշճեան Եդեմ նոր եկած էր, եւ օր մը իր հնձելանները նստած նամակատուն կ'երթար. այդ միւնոյն Այրիշը եւ ուրիշ երկու ընկերներ 4 ձիով կառք մը նստած գլխուցէն կուգան։ Նչան կը նայի որ դիմացէն կառքը կուգայ ու ճամբան ալ նեղ է, ճամբայէն դուրս կ'ելլէ ու կը շարունակէ։ Երբ կառքը քովէն կ'անցնի, Այրիշը մտրակով Նչանին հատ մը կը զարնէ ու կ'ըսէ. «ասնիթեալ հա՛յ, կոբուրիք ճամբուս վրայէն»։ Նչան զայրացած—որո՞ւ ուղղեցիք խօսքդ—կը պոռայ. մնդամ մրն ալ մտրակելով - քեզի՛ կ'ըսեմ, անիթեալ հայ։ Նչան չորս կողմը կը նայի, ոչ քար կայ, ոչ ալ փայտ. բայց, կը տեսնէ որ անդին հատ ձողեր մնկած կան, անմիջապէս հատ մը քաշելով կը խոյանայ կառքին վրայ եւ Այրիշին գլխին զարկածին պէս կառքէն վար կը ձգէ արիւն լուայ։ Ուրիշ մը զարնել կը փորձէ, բայց Նչան անոր ալ ոտքէն քաշելով կառքէն վար կը ձգէ ու այդ պահուն իմնողը ոտքովը նըշանին երեսին կը զարնէ։ Նչան գրաստէն զմլին կը հանէ ու ձիերուն երասանակները կը կտրէ որ չի կարենան փախչիլ որ լաւ մը ծեծէ զանոնք։ Բայց Այրիշները կառք նստուելով, երկու ձիով կը սկսին քառասմբակ փախչիլ։ Նչան ալ իր հնձելանները վրայ կը նստուի ու կը սկսի զանոնք հետապնդել։ Երբ գիւղի տուներուն առջեւէն կը թռչէր՝ հնձելանները չդիտան կտրեցաւ։ Հայերը անմիջապէս ելան եւ ստիպեցին, որ բաւական համաբի այդ չափը եւ ներս տարին որ հանգստանայ. սոսկալի քրտնած էր, 3 մղոն հալածած էր Այրիշները։

Գ. Նչան Թաշճեան 9 ամիսի չափ մընաց Եդեմ եւ այդ միջոցին Այրիշը ո՛ւ եւ է հայու չի կրցաւ դպչիլ։ Երբ մեկնեցաւ, նորէն սկսաւ առջի պէս նեղել հայերը։

Վերջերս, իրիկուն մը, Կարապետ Տէրվիշեանի տունը կ'երթայ ու կ'ըսէ. այս գիշեր պատուհդ ինծի պէտք է ծախէք։ Կարապետ Տէրվիշեան, իր որդին Միքայէլը, իր կինը, եւ դրացի Օհանէսը Մովսէսեան ու իր կինը փայտերը կը քաշեն, աղուոր մը կը ծեծեն Այրիշը ու թեւն ալ կը կոտրեն։ Նաեւ կը հեռաձայնեն ոստիկանութեան, որ գալով կը ձերբակալէ զայն ու վթարուն տարաւ տուգանքի կ'ենթարկէ։

Ուրախ ենք որ վերջապէս եդեմի հայերը Գրն. Նչան Թաշճեանի քաջութիւնը օրինակ առնելով, իրենք ալ տարկութիւնը ձգած եւ մարդու պէս պատիւնին պաշտպանած են։

(Ա.Զ.)

ԲՐՆԱՒՈՐԻՆ ԵՐԿԻՐԸ

Թէհրանէն Դեկտ. 15 թուով հետեւեալը կը գրեն գերման թերթի մը.—

Այս պահուս Պարսկաստանը ցնցող Սահմանադրական կռիւներուն մէջ, երկիրը ծանր աղէտներ միայն կրած է մինչեւ հիմա։ Խորհրդարանական կուսակցութիւնը, սկիզբէն, արդէն թշնամութիւն կը սպասէր Ռուսիոյ կողմէն, եւ այս մասին չսխալեցաւ, որովհետեւ, այդ թշնամութիւնը անընդհատ տեսնուեցաւ։ Բայց նոյն կուսակցութիւնը հիմնաւոր յոյսեր ունէր Անգլիոյ վրայ, որ սկիզբէն քաջալերեց սահմանադրական շարժումը, քանիցս իր համակրութիւնները ցոյց տալով։ Սահմանադրականները այս մասին օրօրուեցան պատրանքներով, զորս այսօր պարապորուած են ձգել։ Հեռագիրէ հասկցան որ պրոտեսական բարեկամութեան քանի մը ցոյցերէ զատ, զորս կ'ընէին Անգլիոյ արտաքսական կուսակցութիւնը եւ իր թերթերէն մէկ քանին, ինչպէս «Տէյլի Նիւզ», Անգլիացւոց կողմէն ուրիշ բան չտեսնուեցաւ։ Հակցան որ անգլիական քաղաքականութիւնը իր բոլոր տեսակէտները, իր ազատական սկզբունքները կը զոհէ Ռուսիոյ հետ իր համաձայնութեան պատճառմամբ։

Անգլիոյ դիրքին մէջ տեսնուած փոփոխութեան իբրեւ ապացոյց, կը բաւէ կարդալ «Թայմզ»ի մէջ հրատարակուած յօդուածները՝ Պարսկաստանի սահմանադրական շարժումին վրայ։ Այս թերթը նախապէս բոլորովին խորհրդարանական շարժման կողմն էր, կը պախարակէր Շահին հակասահմանադրական քաղաքականութիւնը եւ Ռուսիան, որ այդ քաղաքականութեան նպաստաւոր ընթացք մը բռնած էր։ Բայց քանի մը ամիսէ ի վեր այդ ամէնը փոխուած է։ «Թայմզ» դատապարտելու նուազ։ Հիմա անգլերեւոյթ մը տալի։ Սերը գործակցութեան մը հարկը կը չեշտէ, ինչ որ համաձայն է Խորհրդարանական շարժման դատին լիքութեան։ «Թայմզ»ի կողմէ սահմանադրականներուն դէմ այս կարծիքի փոփոխութիւնը կը յայտնուէր Նոյ. սկիզբէն ի վեր, երբ այդ թերթին մէջ սա՛ տողերը կարդացուեցան—

«Խորհրդարանական կուսակցութիւնը, միջազգային քաղաքականութեան գետնին վրայ իր ստնձգութիւններով, իրմէ պաղեցուց անգլիական համակրութիւնները։ Անժխտելի է թէ մայրաքաղաքին մէջ իր կրած պարտութեան բուն պատճառներէն մին իր իսկ քաղաքական անկարողութիւնն է»։

Անգլիական բերանէ այսպիսի յանդիմանութիւններու չէր սպասեր սահմանադրական կուսակցութիւնը։ Այնուհետեւ «Թայմզ»ն էր որ սկսաւ հերքել սա՛ յայտնի իրողութիւնը թէ Ռուսիա կ'աշխատի ջնջել պարսկի Բարլամէնտը, «պարսկական առասպել» որակելով այդ լուրը։ Որովհետեւ հոս Թէհրանի մէջ գիտենք թէ ի՞նչ կ'անցնի կը դառնայ։ Մենք գիտենք որ եթէ ռուս պատները չըլլային, Շահը պիտի չկրնար Խորհրդարանը ցրուելու եւ մարդուն խըմդալը կուգայ այն սնոտի ճիգերուն վրայ, զորս կ'ընէ «Թայմզ»ն չքանդացնելու համար ռուս գնդապետ Լիսթ քովը։

Արդէն «Թայմզ» կ'ըսէ թէ Անգլիա չի կրնար Ռուսիոյ հետ աւրուիլ Պարսկաստանի համար։

«Թայմզ» իր տարեկան տեսութեան մէջ հետեւեալը կ'ըսէ.

Մօտաւոր Արեւելքի եւ Պարսկաստանի մէջ Անգլիոյ եւ Ռուսիոյ գործակցութիւնն դիւրութիւնը նպաստաւոր նշան մըն է ապագային համար։ Ամբողջ յիսուն տարի Եւրոպայի պետական մարդիկ հաստոյ հանգանակ մը կը նկատէին թէ երկու Տէրութիւնները ճակատագրականօրէն անհաշտելի թշնամիներ պիտի ըլլան։ Անգլուհուս համաձայնութիւնը վերջ տուաւ այս հաւատքին։ Բայց այս համաձայնութիւնը պէտք է տակաւին իր ապացոյցները տայ գործնականին մէջ։ Պարսկաստանի մէջ այս երկուքին համաձայնութիւնը արդէն ապացոյց մըն է անոր արժէքին՝ գործնական տեսակէտով։

(*) Գր. Նչան Թաշճեանի առաջին քաջութիւնը չէ այս։ Մօտաւորապէս երկու տարի առաջ երբ Քալիֆորնիա կը մեկնէր, աւազակներ չոգեկառք կանգնեցուցին եւ զէն ի ձեռին սկսան կողոպտել ճամբորդները։ Երբ կարգը Նչանին կուգայ — անցէք, ես գրամ չունիմ — կ'ըսէ։ Աւազակներէն մին սուրով հարուած մը կ'իջեցնէ Նչանի գլխուն։ Նչան առանց ինքզինքը կորսնցնելու, ատրճանակը քաշէ եւ աւազակներէն երեքը իրարու հետէ գետին կը փռէ։ Միւս աւազակները կը փախչին եւ չոգեկառքը կ'ազատի։ Եւ որովհետեւ ամբողջ կողոպուտը սպանուողներուն քով էր, ճամբորդները ամբողջը կը նուիրեն Նչանին իր քաջութեանը համար։

ԱԶԳԱՅԻՆ

Կ'ԸՍՈՒԻ ԹԷ...

Կ'ըսուի թէ Օրմանեանին թեւերը — որոնցմէ ունի բաւական թուով— մեծ գործի վրայ են, չորս կողմերնին ինած են, Երեսփ. ժողովին սա՛ կամ նա՛ փաստարան անդամին գրասենեակը եւ տունը երթալով, ի նպաստ Օրմանեանի մտքերը նախապաշարելու կը զբաղին, լաւագոյն դատի մը վայելուչ փութիկոտութեամբ։

Զէնք կարծեր որ Երեսփ. ժողովին ծանուցուած անդամները գործիք ըլլան այս տեսակ չանտակութիւններու։ Այն տեղ «անցուկը մոռցուկ» բանաձեւը կառավարութեան համար պիտի չգործածուի միայն, այլ նաեւ մեր ազգային շրջանակներուն մէջ սիրող թուլամորթ եւ կեղծ արգահատանքի քաղաքականութեան Արդէն հին «պուռժուա» դասակարդն կարեւոր մաս մը կայ Երեսփ. ժողովին մէջ, որ հեռագիրէ գոյն կ'առնէ, գոյն կուտայ, եւ հին Վարչութեան բոլոր բռնադակ գործերը մաքրելու, լուսաւոր կ'աշխատի։ Եթէ այս տեսակ նկատումներով միայն մաքրուի հին Վարչութիւնը, որ հակասահմանադրական ոգիին մարմնացումը եղաւ մեր մէջ, հրաշք ազակից մը գտնուելով այսպէս Երիտասարդական բիւրաւ բռնապետութեան, ի լուր աշխարհի հռչակած պիտի ըլլանք թէ ո՛ր ատենէն անկեղծ սահմանադրականներ ենք, մենք ալ մեր կարգին։

Հաւիներու քնանութիւնը եւ եղբայրացութիւնը բնականաբար արդարութեամբ պէտք է կատարեալ Արդէն անկարելի է քննիրելի ենթարկել Օրմանեանի 12 տարուան հաշիւները, ինչպէս երկարօրէն գրեցինք ապէջ առաջ. հաշիւը իր խղճին թողունք, հարկ եղած մանրակրկիտ քննութիւնը ընելով հանրածանաչ Բայց իր Պատիրաքութեան ընդհանուր ընթացքը, իր եւ իր վարչական խորհրդականներուն հրէշային ատիճանով անտարբերութիւնը, որ երբեք չի կրնար արդարանալ Երբոյզ Գուռ մատուցուած ձեւ բանի գանգատագիրներով, որոնցմէ խոշոր տրցակ մը պատած է իրեն մօտ նախորդ Պատրիարքը, Հայաստանի եւ Թուրքիոյ ընդհանուր Հայոց կսկծալի կացութեան հանդէպ իր եւ իր Վարչութեան անդամներուն անբռնաբարելիութիւնը, հանգստաւէտութիւնը, ի պատուի լինելը, persona grata ըլլալը պալատական եւ կառավարական շրջանակներուն մէջ, Ազգին անհատական, ընտանեկան, ընկերային ինչքերուն, պատուին եւ կեանքին սիրեցեալներ բռնաբարումներուն հանդէպ իր եւ իր Վարչութեան անդիտակից բրութեամբ պաշտօնի կառչիլը, եւ դժոխային կառավարութեան մը գիրկը հետուած՝ Ազգին ոտապանդները գնով գնուած պատուանշաններու, ամականներու, պատիներու մէջ իր եւ իր վարչութեան յղփանալը, յօրանալը ասոնք ա՛յնպիսի յանցանքներ են, որոնց քով երկրորդական կը մնան հայկական ամնամած զեղծումները, եւ մանաւանդ ա՛յնպիսի զեղծումներ, որոնց տակէն դիւրաւ կրնան սահիլ զեղծարարը կամ զեղծարարները։ Հապա կա՛ Հէյ ղրկուած տարաշունչ հեռագիրը, որ ո՛չ մէկ բանով կրնայ արդարանալ, ա՛յն զարհուրելի հեռագիրը, որով Հայ Ցեւզարփական չարժման բոլոր ջանքերը կ'ուրացուին, եւ Թուրքիոյ մէջ Հայոց վիճակի մասին քրիստոնեայ Տէրութիւնց հաւանական հոգածութիւնը անպէտ կը համարուի։ Այդ հեռագրին հեղինակը Օրմանեան եւ անոր «խմբագիրը» կամ խրաքիրները, ա՛յն ատեն միայն թերեւս արդարացին, եթէ իրենք ուղղակի տակէց իրենց ցաւերը պարզէին Տէրութիւնց լիազօրներուն, եւ այս կերպով թերեւս մեղք չգրէին։ Ցեղասփոխականներուն ձեռքէն Ազգին վերքերուն դարման մը տանելու պատիւը խլելու համար իրենց ապաժամանակ փութկոտութիւնը։

Մի՛ մոռնաք անցեալը, ապագային մեր առջեւ ունի գիտակից գործունէութիւնը բաւական կարեւոր չափով մը կախում ունի անցեալին գործերէն ու անոնցմէ առնուած դասերէն։ Անհատները եւ ազգերը ո՛րքան օգտուին այս սկզբունքէն, ա՛յնքան հիմնաւոր կ'ըլլայ իրենց ապագան եւ ա՛յնքան աւելի բեղմնաւոր իրենց յառաջիկայ գործունէութիւնը։

ՀԱՅԵՐԸ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ.—

«Թաւրիզի մէջ յամառ լուրեր կը շրջին թէ համաձայնութիւն է գոյացած Թաւրիզի Դաշնակցականներուն եւ խրամեներուն միջեւ։ Դաշնակցականները գլուխ կանգնելով խոստացան զէնքով աջակցութիւն իսլամ յեղափոխականներուն Ատրպատականի ամէն կողմերը եւ Սալմասի մէջ Հայերը զէնք են առած։ Օգնութիւններ ալ կը հասնին Թուրքիայէն։ Մրգրդուած է բանալ Թաւրիզի մէջ հայ-իսլամական դպրոց մը»։ Այս լուրը սուտ գութեան կը կարծի, քանի որ ոմանք կ'ըսեն թէ նպատակաւոր կերպով շինուած է, Հայոց դիրքը դժուարացնելու համար Պարսկաստանի մէջ։

∴ Ղարատաղի հայ գիւղերու վիճակէն տեղեկութիւն ստանալու նպատակով Թեմական խորհուրդը յատուկ սուրհանդակով ուղարկած իր նամակներուն պատասխանը ստացած է երկու օր առաջ։ Ազգային գիւղերու կառավարիչը իր 17 նոյեմբեր թուակիր նամակով կը յայտնէ որ մինչեւ այդ թիւը հայ գիւղերուն ոչ մէկ վնաս չէ հասած։ Վտանգը ենթադրուածին համաձայն, ոչ թէ Ռահիմ Խանէն կը սպասուի որ չատ լաւ կը ճանչնայ Հայ գիւղերու դիրքը, այլ փոքրիկ Խաներն են, որ օգտուելով ներկայ անիշխանական վիճակէն, ազատ տարբերել են տուած իրենց աւազակային հակումներուն։ Ասոնցմէ յայտնի աւազակպետ Ալի Խանը արդէն սիրապատած է Թուրանեանց պատկանող հետեւեալ գիւղերը՝ Ողան, Մզկիթ, Բալա եւ Բէյդրուզ։ Հայ գիւղացիներուն պաշտպան են ուրիշ Խաներ, ինչպէս Ռաւադ Խանը։ Թուրանեանց ստացած տեղեկութիւնները կը հաստատեն Առաջնորդարան եկած լուրերը թէ նոր զէպքեր չկան, բայց վատնդ կայ։ Ռահիմ Խանը արդէն հասած է Էյնը-Դովլէի բանակը եւ իջած Վասպիջի մօտ գտնուող Բարիկ գիւղը։

ԿԵԴՐ. ՎԱՐԺԱՐԱՆ.— Հայերէն գրաբառի դասերը յանձնուեցան Մելքոն էֆ. Կիւրճեանի, հայերէն աշխարհաբարի դասերն ալ Երուանդ էֆ. Սրմաքէշխանլեանի։ Աշխարհաբարը պիտի աւանդուի միայն Ա. դասարանէն մինչեւ Գ. դասարան։ Ուսողական և բնական գիտութեանց դասերուն մէջ մասն ալ յանձնուեցաւ Գարեգին էֆ. Դավաֆեանի։

ՊԱՏՐ. ՓՈԽԱՆՈՐԴ Տ. Ղեւոնդ Մ. Վ. Դուրեան Յունաց Մնասնդի Բ. օրը չնորհաւորական այցելութիւն պիտի տայ Յունաց Ս. Պատրիարքին։

ԱՏԱՆԱՑԻ Առաջնորդ Տ. Մուշեղ եպս. նկատելով որ իր դէմ դժգոհութիւններ եկած են իր թեմին մէջ, հրաժարական տուած է։ Մուշեղ եպս. կ'ամաստանին որ նախկին կուսակալ հայակոր Պարի փաշայի մարդն է։ Առանայի Առաջնորդը չէ կրցեր նոյն սիրալիր կապերը ունենալ նոր կուսակալին հետ։

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅ ՊԱՇՏՕՆԱՏԱՐՆԵՐԸ.— կը լսենք թէ ներքին գործոց նախարարը նկատի առնելով «Մանզումէ»ի գլխաւորութիւնը, մերժած է պաշտօն տալ երկու Հայերու, որոնք ազգային կեանքի մէջ իրենց անցեալովը ծանօթ են։ Ուրախ ենք որ Հիմի փաշա յարգ կ'ընծայէ լրագրական հրատարակութեանց։ Սակայն, պիտի խնդրենք որ ակէց եաք ալ նոյն փութիկոտ կարեւորութիւնը տայ նաեւ այն բոլոր դիտողութիւններուն, զորս կ'ուղղենք հին բէժիմի մնացորդ Թուրքերուն եւ Թուրք պաշտօնատարներուն համար։

ՊՐՈՒՍԱՑԻ Հ. Ց. Դաշնակցութեան ենթակոմիտէին կողմէ Հայաստանի սովելոց ի նպաստ չգիտ երեկոյթ մը տրբուեր է չարաթ իրիկուն Ազգ. վարժարանի սրահին մէջ, եւ տեւեր է մինչեւ գիշերուան ժամը 9։ Տեղացի աղքատներուն օգնելու համար ալ կիրակի ցերեկը կրկնուեր է նոյն հանդէսը, որուն հասոյթը յանձնուեր է կանանց Կարմիր Խաչի ընկերութեան։ Մէկ մասն ալ պիտի յատկացուի Պէնլլիի սովեալներուն։

ՀԱՅՐԻԿ ՅԻՆՆԻ այս տարուան հանգանակութեան արդիւնքը Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ 2,000 տոլարի կը հասնի։ Անցեալ տարի նոյն նպատակաւ Կովկասի մէջ ալ հաւաքուած է 50-60 հազար ռուբլի, որուն միայն 40,000ը Նոր Նախիջեւանցի տիկին մը նուիրեց։ Կը յուսացուի թէ Ամերիկայի եւ Եւրոպայի մէջ այս տարուան ու անցեալ տարուան հանգանակութեանց արդիւնքը 5,000 տոլարի հասնի։

ԲԵՐԱՆԻ Հայ երիտասարդաց միութեան քննիչքերանը որ տեղի պիտի ունենար այս գիշեր Իւնիոն Ֆրանսէզի սրահին մէջ, յետաձգուած է յառաջիկայ երկուշաբթի իրիկուան (29 Դեկտ.), քանի որ Թուրքական Պէրթէի մասնաւոր պատգամաւոր ի նշան ազգ. նոյն սրահը չարաթ մը փակ պիտի մնայ։

ՌՈՒՍ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ ԵՒ ՀԱՅ ԿԻՆԵՐԸ.— Բեռլինի մէջ դեկտեմբերի 11ին քաղաքային տուփայի Աւլքսանդրեան դահլիճին մէջ բացուեցաւ կանանց համաառուական առաջին համաժողովը։ Ներկայ էին կանանց գանգան ընկերութիւններէն եւ կազմակերպութիւններէն 2000 է աւելի ներկայացուցիչներ։ Պատգամաւորները կարդացին՝ մայրաքաղաքի եւ գաւառի զանգան կրթական հիմնարկութիւններու կողմէն ուղարկուած բաղմաթիւ տնտեսութիւններ։ Քիւլի, Բաքուի, Թոստովի, Սարատովի կանանց միութիւններու, կանանց ժողովարանների, ընկերութիւնների կողմէն ուղարկուած հեռագիրներ։ Բեռլինի քաղաքային վարչութեան կողմէ տնօրէնուրեց համաժողովը քաղաքապետ Ռէդցօվ։ Այնուհետեւ կարդացուեցան Ռուսաստանի եւ այլ պետութիւններու կանանց եւ ընկերութիւններու կողմէն ուղարկուած հեռագիրները։ Կարդացուեցան շարք մը զեկուցումներ։ Համաժողովը մասնաճիւղերու բաժանուելէն յետոյ շարունակեց իր աշխատանքները չարաթ մը։

Թիֆլիսի խումբ մը Հայ կանայք հետեւեալ հեռագիրը ուղարկած են կանանց համառուսական առաջին համաժողովին։ «Հեռաւոր Կովկասեան ծայրագաւառի կեդրոնէն խումբ մը հայուհիներ կ'ուղարկեն ջերմագին ողջոյններ կանանց համառուսական առաջին համաժողովին։ Այդ առաջին ուղեցոյց աստղն է դէպ ի նոր, լուսաւոր կեանք, որ կոչուած է համախմբել ռուսաստանցի կիներ ցրուած այժիրդ՝ քաղաքական եւ ընկերական կեանքի մէջ ազատ մասնակցութիւն ունենալու կուիւն։ Միայն ազատ կինը կարող է իրականացնել յարաբերութիւններու ազատութիւն եւ փոխադարձ ըմբռնումն՝ տարբեր ազգութիւններու, դասակարգերու եւ վիճակի անհատներու մէջ։ Մենք եւս, որ աւելի ենք տարկացած, բայց եւ աւելի բուռն ձգտում ունինք դէպի ցանկալի ազատութիւնը, առանձնապէս ուրախ ենք եւ կ'ողջունենք ներկայ համաժողովը»։

Թիֆլիսի մէջ վերջին օրերս ոստիկանական խստութիւնները աւելցած են։ Դեկտ. 11ի գիշերը քաղաքին գանազան մասերուն մէջ խուզարկութիւններ եւ ձերբակալութիւններ տեղի ունեցած են։ Ի մէջ այլոց կալանաւորուած եւ բանտարկուած են բժիշկ Համազասպ Օհանջանեան (Հաճն), ուսուցիչ՝ Սարգիս Մանասեան եւ Կարապետ Պարունակեան, գերասանուհի Օր. Ս. Ադամեան եւայլն։

ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ օսմ. երիտասարդներուն Հայ պաշտօնէից ազգօգուտ Միութեան կողմէ ի նպաստ սովելոց տրուած թատրական ներկայացման հասոյթը, 4077½ դր. երեկ Ս. Պատրիարք Հօր յանձնուեցաւ ձեռամբ Կարապետ էֆ. Ադասիի։

ՏՐՐ. ԷՄՄԻՐԵԱՆ էֆ. երեկ բժշկական քննութենէ մը անցուց Ս. Պատրիարք Հօր աչքերը։

ՍԱՄԱԹԻՈՅ Ցառաջդիմասէր Հայուհեաց Տնօրէն Խորհուրդը չնորհակալութիւն կը յայտնէ թաղելի եւ ոչ թաղելի բարեսէր ազգայիններու՝ որոնք իրենց նուէրներով քաջալերած են նոյն մարմինը Ն. Վարդուհեան վարժարանի աղքատ սանուհեաց հագուստ չինելու համար։ Շնորհակալութիւն կը յայտնէ նաեւ Օրիորդ Բերուշ Ստեփանեանի՝ որ անձնուիրաբար ձեւած է ամբողջ հագուստները։

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ հեռաւեալ նուիրատուութիւնները եղած են. Տիար Նիսիմ Թարանթօճ վաճառականներէ հաւաքուած ափիոնեներու փոխարժէքը 10 օսմ. ոսկի։ Տէր եւ Տիկ. Դէնոր Թօփալեան եւ զաւակունք իրենց հանգուցեալ մօր եւ մեծ մօր Տիկ. Պայծառ Ֆինդիկեանի մահուան քառասունքին առթիւ 720 ղրուշ։ Տիկին Էլիզ Կ. Թորոսանեան իր հանգուցեալ հօր Պօղոս էֆ.ի անուան տարեդարձին առթիւ բան իր բարի սովորութեան 540 ղրուշ։ Նոյնպէս նոր տարւոյ առթիւ հեռաւեալ պազարի նուէրները եղած են. Փոքրիկն Գաբրիէլ Հաբենց, Օր. Հայկանոյշ Կարապետեան՝ 20ական ղրուշ։

ՍԿԻԻՏԱՐ, Բաֆ

գաւառներու հայ, թուրք, յոյն եւ այլ ազգերու պատկանող գրպարտութիւններուն եւ մատնագրութիւններուն համար։

4. Արկածներու հետեւանքով զրպարտուած օրբերը ղրկոց դնել եւ կրթական հոգածութիւններ ցոյց տալ անոնց մասին։

5. Պատերազմի միջոցին վիրաւորեալները դարմանել։

6. Իրապէս կարօտ աղքատաց, որոց եւ հրկիզելոց նպաստել։

7. Ընկերութեան անդամակցող կանանց ինքնակրթութեան եւ զարգացման հոգ տանիլ։

Նոյն նպատակաւ խումբերը պիտի կազմակերպուին նաեւ գաւառաց մէջ։

Ատենապետ
Տիկին Մարի Աղամանեան
Բերա Գումպարաձը Եօգուչու
Թիւ 74

1908 դեկտ. 24

Ի ՆՊԱՍՏ ՀԱՅ ՍՈՎԵԱԼՆԵՐՈՒՆ

„ՄԱՆԶՈՒՄԻ" Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

316 ղրչ. Ատափազարէն Մ. Մարեամ Ճրկեանի եւ Տիկ. Մարեամ Նէմսէեանի դուվլի նախաձեռնութեամբ Ատափազարի Ս. Կ. Թաղի բարեպաշտուհի տիկիններէ հանգանակուած, 123 զոյգ ալ բուրդէ գուլպայ, Հայաստանի եւ Զէյթունի։

51 ղրչ. Բէօթանիայէն. Կուսանայի Ս. Էջմիածին վարժարանի աշակերտներէն, իրենց մէջ հաւաքած. Հայաստանի եւ Զէյթունի։

120 ղրչ. Գուրուչէշմէի Թարգմանչաց վարժարանի սաներէն. իրենց մէջ հաւաքած, ձեռամբ Տ. Սուքիաս քահանայ Պալըքճեանի։

20 ղրչ. Սկիւտարի Ս. կարապետ եկեղեցւոյ աւագերէց Տ. Բարթամ հօր միջոցաւ, կանապան Եղիա աղայի ամուսնութեան առիթի չրջապայուած պնակի հասոյթէն։

20 ղրչ. Սկիւտարի Ս. Կր. եկեղեցւոյ քահանայից դասը ընդհ. սովելոց։

108 ղրչ. Էսկիշէհիրէն անանունի երկաթուղայ մեքենաւարներէն Դ. Մանուկեան էֆ. ձեռամբ Գ. Հրանդ Գայրգճեանի։

10 ղրչ. Նախորդ ցանկին մէջ Մէվլավիէն ղրկուած 158 ֆրանքին փոխարժէքը, փոխանակ 724 ղրչ. պրուելու. 714 գրուած է. տարբերութիւնը։

618 ղրչ. Սամսունէն Տիկնայք Ազնիւ Ուղուրլեան, Թագուհի Պողոսեան եւ Նազլի Փափազեանի գումարի նախաձեռնութեամբ հաւաքեալ Տիկիններէ եւ Օրիորդներէ հաւաքուած. Զէյթունի կուչէօղ գիւղի ի նպաստ։

Տիկնայք Ազնիւ Ուղուրլեան, Սաթենիկ Պաղտասարեան, Էլմաս Մառանեան 20ական, Իսկուհի Աճէմեան, Թօփալեան, Հիւսիսեան, Եղիսաբէթ Մուղալեան, Հայկ եւ Տիլսիզեան, Սիրանոյշ Աբրահամեան 10 ական, Իսկուհի Սայեան, Նազէնի Փափազեան, Թագուհի Պողոսեան, Ազնիւ Քալանճեան, Մարիձա Երէցեան, Նազլու Փաչկեան, Հայկուհի Աֆճանեան, Հռիփսիմէ Հայրապետեան, Լուսանոյշ Օտապաշեան, Զարուհի Հայրապետեան, Հեղինա Կիւրիւնեան, Հեղինա Թաղէոսեան, Հայկուհի Եղեկիէլեան, Անանա Բանեան, Բրաբ Կիւտիկեան, Թուփար Միքայէլեան, Մարի Տատեան, Հայանուշ Սամուէլեան, Բերուզ Հազարեան, Մանոնիկ Եղեաղարեան, Հայկուհի Խերեան, Բերթա Տօնիկեան, ամն, Մարեամ Մարեան, Վիքթորիա Հէքիմեան, Շնորհիկ Հինդլեան, Զապէլ Ակինեան, Հայկանուշ Վարդէրեան, Վարդանոյշ, Պողոսեան, Արմենուհի Քիւրքճեան, Աղաւնի Հինդլեան, Կիւլիւմիա Այվազեան, Եղիսաբէթ Զաքճեան, Էլպիս Գրիգորեան, Հռիփսիմէ Նիներեան, Զարուհի Մառուկեան, Մաքրուհի Ալթունեան, Կիւլիանէ Տիլսիզեան, Օր. Ռեբեկա Գայեան, Խընկէնի Մարեան, Աղաւնի Սալեան, Սրբուհի Դամգէրեան, Կիւլիւ Շաքարեան, Վիքթորիա Կիւրեղեան, Էլմաս Մոմճեան, Արմենուհի Թոխվանան Ճական, Մարեամ Կիւլպէնկեան, 4, Էլմաս Գասլուտեան, Վերոնիկ Գրլըճեան, Քաջուհի Պազէճեան, Նոյեմի Փալանճեան, Մարեամ Տիրատուրեան, Օր. Եւա Կիւրիւնեան, Էլմաս Պալըճեան, Ագապի Թաթարեան, Սրբուհի Աւագեան, Մարեամ Մշեղեան, Թագուհի Սէֆէրեան, Էլպիս Մրատեան Յակոբ, Էլիս Մութաֆեան, Արմիկ Տրապիզոնեան, Վարսենիկ Իշխէճեան Ճական, Կիւլիզար Տիլսիզեան, Աղաւնի Բէշլիեան, Կիւլանէ Տիմիճեան, Մանոնիկ Տիմիճեան, Զուլէյա ակա, 119

Հոգի ալ 195 ուկէս գումար 618 ղրչ.

Կը խնդրուի Մարգարատունէս ստանալ վերոյիշեալ գումարները։

Ի ՆՊԱՍՏ ԵԷՆԻ ԳԱԲՈՒԻ ԴՊՐՈՑԻՆ

Այս կիրակի ցորեկ, ժամը 8ին, Շաբաթ պաշի, Ֆէբրան Թաղամասին մէջի նպաստ եէնի գաբուի վարժարանին կը տրուի ընտանեկան չքեղ ցերեկոյթ մը Աբիլեան-Արմենեան խմբին կողմէ։ Պոլսոյ մէջ Վերջին Անգամ Ըլլալով պիտի ներկայացուի Ներվանզատէի այնքան գեղեցիկ եւ յուզիչ տասը

ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐը

որ նոյն խումբին դլխաւոր յաջողութիւնը եղաւ։ Պոլսոյ կողմը բնակող ընտանիքները կրնան այս առիթէն օգտուիլ նպաստելով նաեւ կարօտ վարժարանի մը։

Գիները չափաւոր։ Տոմսակները կը ծախուին Պանչէ-գաբու, Պինպիր Զէչիա վաճառատունը, Շուկան, Զուլֆան խան, Անթուան էֆ. Գալատեանի մօտ, Գուլամգաբու Յառաջդիմաբերաց ակումբը, Եէնի գաբու Սարիմ էֆ. Կարապետեանի դիզարանը եւ կիրակի օր թատրոնին կիցէն։

ՆԵՐՔԻՆ

ԲԱՐԵՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵՍՆՈՒ ՏՐՈՒԱԾ ՀԱՅՐ.—Պատերազմական պաշտօնատունէն հարցուած էր Բ. Դրան թէ ոստիկանական պաշտօնատան կցեալ բանտերուն եւ այլեւայլ ազգերու վերաբերող կարգ մը բարեսիրական հաստատութեանց համար Նիզամիէի ամբարանոցէն տրուած պարէնին մասին ի՛նչ պէտք է ընել։ Նախաբարաց խորհուրդը յետ խորհրդակցութեան որոշեց որ Եւարքասութեան եւ ներքին գործոց նախարարութեան բարեպաշտներու եւ այլ եւ այլ ազգաց վարժարաններու եւ հիւանդանոցներու, ինչպէս նաեւ թէքքէներու եւ կաղնանէին բանուորներուն արուած հացը պատկանեալ պաշտօնատունները կողմէ տրուի, փոխարժէքը երմտական գանձէն հատուցուելու պայմանաւ։ Պատասխանուած հարիւէ մը կ'երեւայ թէ մէն մի անձի ամսական հացին միջին հաշուով բանած արժէքն է 34 ու կէս գր., որ պիտի աւելցուի գաւառներու եւ կաղնանէի բանուորներու ամսավարձին վրայ։

ՔԵԱՄԻԼ ՓԱՇԱՅԻ ՓԱՓԱՔՆԵՐԸ.— «Մաթէնի» թղթակիցը Պայբուրտի առիթիւրոյր բարձրատիճան պաշտօնատունները փափաքները հասկնալու համար գրէթէ անոնց ամէնուն ալ դիմումը բրած է։ Վարչապետ Քեամիլ փաշա սա՛ փաքը յայտնած է.— «Ամէնէն մեծ փաքը, ամէնէն նուիրական իղձս՝ Արեւելեան խնդրին ո՛չ միայն խեղթեցնել, այլ Եւրոպացի դիւանագէտներու զբաղումներէն վերցուիլը տեսնելն է։ Մեր եմ եւ թերեւս կեանքս երկար տեւն չի կրնար տեւել։ «Մաթէն»ի կրնաք գրել։ Քովս չատ մեծ հայրենասէրներ կան։ Նախաբարաց Խորհուրդը ձեւնտաս անձնաւորութիւններէ կազմուած է։ Գալով Երեսփ. Ժողովին, գիտէք թէ ան ի՛նչ տեսակ զգացումներ կը կրէ։ Ամէնքն ալ պիտի ջանան իրենց ջանքերը միացնել, նոյն իսկ էր յուսամ որ զոհուելու կիրեանը պիտի ունենամ տեսնելու իրենց քաղաքականութեան բարւոք հղանակով վարելը։ Այժմ մենք ալ ազատ ազգերու պէս կ'ապրինք, մենք ալ քաղաքակրթութեան անսահման բարիքներէն կ'օգտուինք։ Մեր նպատակն է այժմ մը կազմել եւ այդ այժը գործածել ի սէր իրաւունքի, արդարութեան եւ մարդկութեան։ Այս մասին Ֆրանսայի պիտի հետեւինք։ Զեզի սա ալ կրնամ յայտարարել որ իմ միակ նպատակս է այս երկրին զարգացումն ու բարձրացումը, հարստութեան բոլոր աղբիւրներուն առատացումը եւ երկաթուղիներու հաստատումը։ Այսու հանդերձ ամենագլխաւոր եւ նուիրական նպատակս միայն այդ չէ, որովհետեւ իմ այդ փափաքներս անչուշտ մեռաւոր ապագայի մը մէջ անպատճառ պիտի կատարուին։ Իմ ամէնէն գերագոյն նպատակս է, փափաքս է այս ազգը միասին եւ համերաշխ տեսնել իր վիճակներն հետ, եւ մանաւանդ կը փափաքիմ որ իմ վիճակս հրաժարի իր նախկին սխալներէն եւ վատութիւնն ու անկիրթութիւնն նոր դարպաղուի մը բացուի իրեն ու ազգին միջեւ։ Անկարելի է կասկածել Սուլթանին զգացմանց վրայ, եւ սակայն յայտնի է որ սովորութիւնն երկրորդ բնութիւն մը կը դառնայ մարդուս համար եւ դժուար է ընկալել սովորութիւն մը ձգել ու լաքել։ Այսու հանդերձ կը մտքեմ որ մը կայսրը Եւրոպայի բոլոր սահմանագրական վիճակներուն դիրքն ունենայ և ընդհանուր կենսունակութեան մասնակցի, որով Թուրքիոյ մէջ հաստատուի միջազգային բարեկիրթ քաղաքականութիւն մը եւ վիճակներու միջեւ այցելութիւններ փոխանակուին, ինչպէս արդէն տեղի կ'ունենայ Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Գերմանիոյ մէջ։ Կը յուսամ որ ի մօտոյ այս յոյսերս ու փափաքներս իրականութիւն պիտի գտնեն, այն ատեն իմ ուզածիս պէս Թուրքիա մը յառաջ պիտի գայ, որուն խօսքը կչիռ պիտի ունենայ եւ յարգանքի արժանի Եւրոպական տէրութիւն մը, խաղաղութեան եւ քաղաքակրթութեան մէկ կարեւոր տարրը պիտի հանդիսանայ։»

ՊԱՅԲՈՒՐԴԻ ԵՒ ԴԱՀԱԺԱՒԱՆԴ.— «Եէնի Կազէթա» կ'ըսէ թէ Օսմանցիք ուրախ են որ Սահմանադրութեան չնորհի կրնան հաղորդակցիլ նաեւ Կայս. գերդասանին հետ, ինչ որ սիրտ մը էր ասկէց առաջ։ Նոյն թերթը պայբուրտի առիթ իր չնորհաւորութիւնները կ'ուղղէ միայն գահաժառանգ Իշխանին եւ միւս կայս. Իշխաններուն։

ՆԱԽԿԻՆ ՄԵԾ-ԵՊԱՐՔՈՍ Ֆէբրա փաշա անցագիր առեր է Եւրոպա երթալու համար։

ԿՐԷՏԷՆ ԵՒ ԹՈՒՐՔԵՐը.— Ռոսսոթոյէն 101 ատրպարտութեամբ հետեւեալ հեռագիրը ուղղած են Թուրք թերթի մը.— «Հայրենիքի սուրբ հողին իւրաքանչիւր կաթիլ մէջ Օսմանցիներուն արիւնը կայ։ Ազգին դիրքէն կրնայէ հեռացուելուն թոյլատու եղողները հայրենիքին թշնամիներն են։ Հետեւաբար մեր պատուոյն վրայ կերդնունք որ Կրէտէի բաժնուելուն երբեք չպիտի հաւանինք, մինչեւ որ մեր արեան վերջին կաթիլը չթափի։»

*** Աւելի օր իրաւաբանական վարժարանին մէջ 200 հոգի ներկայութեամբ միտինկ մը գումարուեցաւ, Կրէտէի խընդրին առթիւ։ Ներկայ էին երեսփոխաններ պաշտօնատարներ եւն։ Անձն. Գանձու նախարար Նուրի պէյ բանախօսութիւն մը ընելով, յիշեց այն զրոյցները որոնք կը շրջին Կրէտէի Ցունաստանի հաւանական կցմանմանին, իբր հետեւանք այս վերջինոյն ջանքերուն։ Բաւ թէ խոր վիշտ մը պիտի զգացուի Օսմ.ազգին կողմէ, եթէ այդ կցումը տեղի ունենայ։ Նուրի պէյ յետոյ հետեւեալ բանաձեւը առաջարկեց.—

1. Շնորհակալութեան հեռագիր մը ուղղել Ալպանացիներուն եւ Պարթինի ժողովրդեան։ 2. Մրցինկ մը գումարել եւ քննիչ մը կազմել։ 3. Մեծ պատուիրանց ուղղել բողոքի հեռագիրներ։ 4. Պատուիրակութիւն մը ղրկել Եւրոպա, եւ մինչեւ խնդրին վերջնական լուծումը, պահպանել Կրէտէի Իսլամներու շահերը, կարելի բոլոր միջոցներով։

Յետոյ խօսեցաւ Մէհմէտ Ազիզ պէյ եւ Վարչապետին ողջոյնները հաղորդեց ներկաներուն։ Ցանուն Քեամիլ Փաշայի սա յայտարարութիւնն ըրաւ.—«Բ. Դրան եւ մեծ պատուիրանց միջեւ կարեւոր բանակցութիւններ եղան։ Մօտ ատենէն կրէտէի խնդիրը պիտի կարգադրուի Օսմ. ազգին փափաքանաց համաձայն,» Մի դիմունը ապա կարգ մը խորհրդակցութիւններէ ետք ցրուեցաւ։

ԳՈՂՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐ ՄԸ.— Անցած Շաբաթ օր Ռոսսոսթոյէն եկող Տէսթունի շոգենաւին մէջ գողութիւն մը կատարուեցաւ։ Նուրի հանըմ Պոլիս կը բերէր իր գոյքերը եւ զգեստները։ Պարկին մէկուն մէջ կային արծաթ ծխատուփ մը՝ մէջը 30 մէճիտ դրամով եւ 65 կտոր նոր նագուստ։ Շոգենաւը երբ Պոլիս հասաւ, Նուրի հանըմի գոյքերը ցամաք փոխադրել յանձն առին երկու էմնէթճիները Կիւլէրեան Գէորգ և Զափանեան Յովսէփ։ Սակայն հետ կէսը ցամաք ելլելուն կը տեսնէ որ չկայ իր արժէքաւոր պարկը։ Կը փնտռէ, չի գտնար։ Իրը կասկածելի ձերբակալել կուտայ երկու նոյն էմնէթճիները, քանի որ նոյն պահուն ուրիշ մարդ չկար շոգենաւը։ Ոստիկանութիւնը երաշխաւորութեամբ արձակած է զանոնք, որոնց դէմ այժմ դատի ձեւ տրուած է Նուրի հանըմի։

ՆԵՐՔԻՆ ԴՈՐՄՈՅ ՆԱԽԱՐԱՐԸ յայտարարեց խմբագրի մը թէ Երեսփ. Ժողովին կողմէ՝ գահաժառանգ Իշխանին մասին իրեն ըլլալիք հարցապնդման համար դեռ հրաւէր չէ ստացած. ասելուն պէս պիտի երթայ։ «Գալով տալիք բացատրութիւններուս, յարեց նախաբարը, այդ խնդրին մասին նոր բան մը չեմ գիտեր, միայն պիտի կրկնեմ մինչեւ հիմա եղած քննութեանց արդիւնքը։»

ԷՐԶՐՈՒՄԻ ՍՈՎ.Ը.— Էրզրումէն կը տեղեկացնեն «Էվէնտի»ի թէ սովի վախերը անհետացած են։ Արմտիքի մաքսին Ջնջուելէն օգտուելով, վաճառականները Թուսիայէն տեսքաշնակ ալիւր բերած են։ Առաջին կարգի ալիւրը կը ծախուի օքան 2ղրչ.ի եւ երկրորդը՝ 66 փարայի։ Զէյտոյէն 20 ատիճան վար ատոտիկ ցուրտ է Էրզրումի մէջ։

ԳԵՐՄԱՆ նաւ մը Սեւանիկ ցամաք հանեց 30,000 քիլօգրամ տինամիթ, Սերպիա ղրկուելու համար։

ԼԻԲԱՆԱՆ.—Կառավարութիւնը հրաւիրած էր Լիբանանցիները որ իրենց հրեսփոխանները ղրկեն Մարտրաբան, որ միայն իրաւունք ունի նաեւ Լիբանանու համար ծրագիրներ առաջարկել եւ վիճաբանութեան առարկայ ընել, քանի որ Լիբանան մէկ քանի առանձնայնորոներ կը վայելէ միայնակիրանանէն հասած վերջին տեղեկութիւններ կ'ըսեն թէ կառավարութեան առաջարկը ժողովրդային քուէարկութեան ենթարկուած ըլլալով, մերժուեցաւ։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱՅԷՆ կը գրեն «Շուրայի Իւմմէթ»ի թէ գործերը այնտեղ դէշ կ'երթան։ Պուլկարները կ'ըսեն թէ եթէ գործերը մինչեւ Մարտ չկարգադրուին, պատերազմը սաստիկ է։ Սահմանագլուխ մեծ թիւով հրացաններ ղրկուած են։ Պուլկարները ամէն պարագայի մէջ պատրաստութիւն կը տեսնեն, բայց անձայն կը գործեն։ Լրագիրներու մէջ բան մը չեն գրեր։ Պուլկարիոյ մէջ Իսլամները աւելի պիտի նեղուին։ Անատոլուէն Պուլկարիա գացող Իսլամներուն այլեւս գործ չեն տար։

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ ԵՒ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ — Կ'ըսուի թէ յառաջիկայ Բշ. Մեծ-Եպարքոս Քեամիլ փաշա Խորհրդարանին առջեւ պիտի պարզէ իր քաղաքականութիւնը, պաշտպանելով իր ներքին ու արտաքին ուղղութիւնը, մանաւանդ երկարօրէն խօսելով Թուրքիոյ անտեսական կացութեան վրայ։ Միւս նախարարներն ալ պիտի խօսին իրենց քաղաքականութեան եւ գործունէութեան վրայ, պիւտժէի վիճաբանութեան միջոցին։

*** Այս պատուս ամէնէն կարեւորը խընդիրն այն է թէ դուլիճը պիտի խնա՞յ թէ ոչ, ինչպէս նաեւ այն բացատրութիւնը զոր դահլիճը պիտի տայ Երեսփ. Ժողովին «Սէրվէթի Ֆիւնուն» այս մասին կարեւոր տեղեկութիւն մը ստացած է որ ահաւասիկ.— Վարչապետութեան կողմէ բոլոր նախարարութեանց եւ պաշտօնատուներու թէզքէրէ մը գրելով, ծանուցուած է որ Բ.Դրան մէկ քանի ամիս առաջ հրատարակած ծրագրին համաձայն մինչեւ հիմա ի՛նչ որ եղած է, առանց ամիսի տեղեկութիւնը սրբուն, նաեւ Յունիս 10էն մինչեւ Դեկտեմբեր ամսուան հասոյթներու եւ ծախքերու քանակութիւնը։ Տալիք պատասխաններու վրայ պիտի պատրաստուի բացատրագիրը, որ այսօր գումարուելիք նախարարաց արտասովոր նստին մէջ խորհրդակցութեան առարկայ պիտի ըլլայ։ Յետոյ եթէ պակաս մնացած կէտեր մնան, պիտի աւելցուին, եւ սրբագրութիւնը կատարուելէ եւ պատրաստուելիք բացատրագիրը Բշ. օրուան նախարարաց խորհրդոյ մէջ անգամ մը ալ կարդացուելէ ետք, Երեսփ. Ժողովոյ նստին պիտի կարդացուի, ինչպէս գրեցինք քիչ մը վերը։ Այդ բացատրագրին մէկ պատճէնը պիտի տրուի Երեսփոխանութիւնները, որոնք իրենց կարգին քննութիւն կատարելէ ետք, երկրորդ ժողովին մէջ, Երեսփոխանները իրենց քննադատութիւնները պիտի ընեն։ Երբ վերջապէս հաստատուի թէ այլեւս բացատրութեան կարօտ կէտ մը չէ մնացած, խնդրոյ առարկայ պիտի ըլլայ դանդիմն վստահութեան եւ կամ անվստահութեան որոշումը։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԵՐԿԻՒՂ.—Պելկրատի աւստրիական դեսպանը հրանդ ստացաւ սերպ Վարչապետ Միլովանովիչէ բացատրութիւն պահանջել իր վերջին հակաօտրիական յայտարարութիւններուն վրայ, եւ նիստդրութիւն խնդրել Աւստրիայէն։ Եթէ ասիկա մերժէ, դեսպանական յարաբերութիւնները պիտի խզուին։ Աւստրիա հիմա ամբողջովին զինած է իր հրանանին։

Պելկրատէն կը հեռագրեն Վիեննա թէ Սերպիոյ այս նոր քաղաքականութեան հաւեր կը գտնուի Անգլիան։ Անգլիական դեսպանը սերպ կառավարութեան հետ յաճախակի խորհրդակցութիւններ կ'ունենայ, Սերպիոյ կրկնոց գահաժառանգն ալ յաճախ հիւր կ'ըլլայ դեսպանին։ Կ'ըսուի թէ անգլիական դրամի ալ շատ մեծ գործ սեսած է Սերպիոյ մէջ։

*** «Նէօլզրոս» առջի օրուանթուով Վիէննայէն ստացած է հետեւեալ հեռագիրը.— «Աւստրիական կառավարութիւնը պատութեանց ծանուցագիր մը ուղղած է որով Սերպ կառավարութիւնէն գոհացում կը պահանջէ։ Անգլիական կառավարութիւնը խորհուրդ տուած է Սերպ կառավարութեան որ արտաքին գործոց նախարար Մ.Միլովանովիչի հրաժարիլը պահանջէ։ Սերպ դաշլիճը նախընտրած է ինքն իսկ հրաժարիլ։ Բայց այս հաւաքական հրաժարումը Բէդէր թագաւորին կողմէ հաւանութիւն չէ գտած։ Միւս կողմէ, Վիէննայի սերպ դեսպանին եւ կանչուիլը յետաձգուած է։ Կը կարծուի թէ Աւստրիոյ եւ Սերպիոյ միջեւ յարաբերութեանց խզումը այս իրիկուն կատարուած իրողութիւն մը պիտի ըլլայ, նկատելով որ Աւստրիոյ կողմէ նշանակուած պայմանաժամը այս իրիկուն կ'լնաբտի։»

*** Վերջին լուրը այն է թէ Մ. Միլովանովիչ յայտարարած է Պելկրատի աւստրիական դեսպանին թէ իր ճառը սրելու մեկնուեր է եւ ձեւազեղծուած։ Սերպ նախարարին այս յայտարարութիւններէն վերջ խզումի ամէն վտանգ յետաձգուած է եւ միջադէպը վերջնապէս փակուած կը նկատուի։

ԱՊՈՍՏՄՐՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՐԱԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ.—Պախթիարներու ապստամբող ցեղը տիրեց Սպահանի եւ իր պիտը ընդհանուր կառավարիչ անուանեց։ Ապրստամբները կը պահանջեն հին Սահմանադրութեան ամենիկական վերահաստատութիւնը, եւ կը յուսան որ եթէ չկատարուի սահիկ, ընդհանուր ապստամբութիւն պիտի ծագի Պարսկաստանի մէջ։

ՕՍՄ. ԲՕՄԻԹԷՆ ԵՒ ՍԱՊԱՀԷՏՏԻՆԻ ԿՈՒՍԱԳՈՒՈՒԹԻՒՆԸ.—Գերման թերթ մը կը գրէ թէ երկու կուսակցութեանց միջեւ պատակատմը վերջերս ա՛լ աւելի սուր հանգամանք մը ստացած է։ Եթէ կարելի չըլլայ գժտութիւնը բառնալ, ծանր դէպքերէ կը վախցուի։

ԿԻՒՇՃԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՆԻ փոխանորդ անուանուեցաւ Թարսուսի նախկին գաւառապետ Սալիհ Խիլուսի փաշա։

ՊԱՂԱՏԱՆ հացկերոյթին թողած տպաւորութիւններուն վրայ խօսելով, «Թանին», կ'ըսէ թէ այս միջոցիս հայրենիքին ամէնէն աւելի պէտք ունեցած կարօտութիւններէն մէկը՝ օտարներուն վստահութիւն ներշնչելն է։ Այդ վստահութիւնը կարելի էր ներշնչել հաստատելով թէ Ժողովրդեան ներկայացուցիչներուն եւ կուսակցութիւնները մը չկայ։ Օտարները եթէ տեսնեն որ ազգն եւ թագաւորը ամէն առթիւ իրարու դէմ ելլելու պատրաստ են, բնաւ չեն հաւատար որ մեր վարչութիւնը կանոնաւորուած է։ Հետեւաբար երեսփոխաններուն ելլուզի հացկերոյթին ցոյց տուած յարգանքին պատճառը մոռամբ այս նկատողութիւնն է։

Զիւլէյն հետեւեալը կը գրէ մեր թղթակիցը գլխ. 17 թուով. — Տեղւոյս մտաւորական վիճակը խիստ տագնապալից է, երկու տարի է ազգին բերքերուն նուազութեան պատճառաւ. այսօր 15-20 դէնն. կարժէ 12 օքա ցորենը. գիւղացին ու քաղաքացիին աղքատ դասակարգը մնացեալ տարի ունեցածը, չունեցածը ծախեց, ցորենի առաւ. այս տարի մեծ մտահոգութիւն ու յուսահատութիւն կը տիրէ հոս, որովհետեւ ոչինչ մնաց ծախելու. առուտուրները կայուն վիճակ մը ունին, գործ չկայ, հաց չկայ, չենք գիտեր ինչ պիտի ըլլայ կարօտին կացութիւնը։ Ցոյժ ուրախալի պարագայ մը միայն ունինք, օդերը մեղմ կ'երթան, այնպես ցանք չունենալիս ալ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէր, զէթ հիմա կը ցանենք կարգ Տէրն ողորմի սերմ չունեցողին։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՈՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

6 Յունվ. 1908

Ֆրանսական 3%	96.70
Օսմանեան Միացեալ բաց.	93.50
» » գոց.	93.30
Երկաթուղի	171 50
Օ.մ. Պանքա	705.—
Պալտա Գարա Լեռան	415.—
Բիօ Թիրթ	1889.—

ԽԱՖԻԷՆԵՐՈՒՆ ՑԱՆԿԸ

Ա. Ա. Մ

ՄՐՈՆՔ ԷԻՆՊՈՒԼՈՅ ԽԱՖԻԷՆԵՐԸ

(Շար. նախորդ թիւէն)

Ճէլալ փաշա.— Կրթական եւ ծովային նախկին նախարար Ճէլալ փաշա դատական պաշտօնատան մէջ ծառայութենէ առաջ գալով, նախ Հէրսէքցի Քեամիլը գտաւ, եւ մէկ երկու փայլուն թղթիկներ թոցնելէ ետքը, իր արժանացած համակրութեան վրայ վճռաբեկ ատենի ընդհ. դատախազ եղաւ։ Իր այն առաջարկը թէ Ժէօն-Թիւրքերու Եւրոպա փախչելուն առթիւ, թերթերուն մէջ նախ ծանուցուի եւ հրատարակուի, Կայս. ատենամեծ համակրութեան արժանացուց զինքը։ Ճէլալ՝ Քեամիլ պէյի մեռնելէն ետքը, կարեւոր դեր մը խաղալով, Պալատան մէջ բարձր դիրք մը գրաւեւ եւ ի վերջոյ նախ կրթական եւ յետոյ ծովային նախարար եղաւ։ Կրթական նախարար եղած ատեն Սիւլթի փաշայի հաւաքած՝ բայց այրել չհամարձակած կրօնական գիրքերը Զէյնպէյրի թաշի քիւլիսանին մէջ այրել տուաւ, եւ կրթութեան փճացման համար ձեռքէն եկածը բրաւ։ Ծովային նախարարութեան մէջ իր յոռի պաշտօնավարութիւնը չատ մը անկանոնութիւններու պատճառ եղաւ։ Ծովային նախարար եղած ատեն Վալաթիոյ մէջ 50-60,000 ոսկիի հսկայական մը գնած էր։ Այս մարդը միայն իր լակեցութիւնովը եւ ընթացքներովը սկիզբէն ի վեր ամէն ոք խաբած եւ համբաւ մը չահած է, բայց ինքը տգէտ մէկն է եւ երկու տող չի կրնար շիտակ շիտակ գրել։ Ասոր անոր օգնութեան կարօտ է, անսիրտ անձ մըն է։ Եթէ քիչ մը կարողութիւն եւ ուշիմութիւն ունենար, իր բնական ընդունակութիւններովը՝ երկրին եւ ազգին տակաւին չատ մը վնասներ պիտի հասցնէր անտարակոյս Ազգականի կամ բարեկամի սէր ալ չունի։

Զէքի փաշա.— Թօփհանէի միւրիը Զէքի փաշայի նկատմամբ՝ ազատութեան սկիզբէն ի վեր խօսք չմնաց որ չըսուէր. միայն իր նկարագրին եւ ընթացքներուն մասին գաղափար մը կազմելու համար կը բաւէ սա՝ տողերը կարդալ։ — Զէքի փաշա բախտի ցանկացող մը ըլլալով հանդերձ, ի հարկին արժանապատուութենէ զուրկ զինուոր մըն է։ Թագաւորին վերջին ծայր կապուած էր։ Նոյն իսկ թագաւորին հիւանդութիւնը լացած էր եւ բան թէ այդ հիւանդութիւնը իրեն համար դժբախտութեան պատճառ պիտի ըլլայ։ Իր այս խօսքը համբաւուեր է։ Նախարարաց Խորհուրդի նստին մէջ եղածները օրը օրին կ'իմացնէր եւ ամէն առթիւ կ'ուզէր թագաւորին տեղեկութիւններ տալ։ Սամանադրութենէն ետքը իր այդ ընթացքը չարունակեց։ Վնաս չէ մոռնալ թէ սասակի ծակ-աչք էր։ Կ'ըսուի թէ Գալըգլը ազգակին համար անպատեն ժամանակի մը մէջ թագաւորին ոսքը իմալով աղբերանքներ բրած է։ Արիֆէի օր մը մինչ թնդանօթաձգութիւն կատարուելով պիտի ծանուցուի թէ հետեւեալ օրը Պայրամ է, Զէքի թնդանօթաձգութեան մասին իրատէն իբր հաղորդուած չըլլալու պատրուակով, եւ առանց կարեւորութիւն տալու եպարքոսութենէն իրեն եղած զգեստին եւ հրամանին, թնդանօթաձգութիւն կատարել չէ տուած։ Այս ալ թագաւորին ուշադրութիւնը գրաւելով, երբ բացատրութիւն ուզուած է եւ հակզուած է եղելութիւնը, Զէքի փաշա՝ որքան ալ առ երեւոյթս յանդիմանութեանց ենթարկուած ըլլայ, բայց իսկապէս չատ մը գնահատումներու արժանացած է։

Մէհմտուն փաշա.— Այս աթաթծն ալ Զէքի փաշայի դասակարգէն էր։ Համբաւաւոր էր նախարարներու մասին իր ժուռնալճիութիւնով։ Նախարարաց խորհուրդին մէջ ամէնքը իրմէ կը քաշուէին։ Քաղաքային պաշտօնեաներու մասին իր ճնշումները ամէնուն յայտնի են եւ այդ բանը պալատին մէջ իսկ ակնյայտնի ըլլալով, բացի Ֆէրիտ փաշայէն ոչ մէկը կրնար միջամտել իր տարաքներուն։ Մէհմտուն փաշա չատ քիչնախդիր ըլլալով մէկտեղ, գիտէր այդ բանը ծածկել։ Մեղմ մէքթուպճի մը ջուրիսկանար Մէհմտունի համար երբ մը գրած էր, զոր Մէհմտուն փաշա իր վրայ առաւ եւ այդ մէքթուպճին տարբերով պաշտօն չտուաւ, առարկելով որ այդ մարդը Իսմայիլ Քեամալ պէյի հակառակ է։

Մէհմտուն ստացած դրամական փոխարինութեան տասնամեայ պաշտօն կը բաշխէր ազիզ ձախին։ Պաշտօնեաներու ընտրութիւնն յանձնաժողովը պարզ գրասենեակ մըն էր իրեն համար։ Իր կնքապահ Հասանին խայտառակութիւնները անթիւ են։ Բոլոր կառավարական պաշտօնեաները այս երկու բանաւորներուն ձեռքին մէջ խաղալիք էին։

Ի՞նչ օգուտ որ երբ փաշան էնկիւրիի կուսակալ էր, տեղի ունեցաւ Պոլսոյ մեծ երկրաշարժը եւ ան նոյն տեղէն անմիջապէս հեռագիր ուղղեց պատ թէ «Վեհ. Սուլթանին կայս. առողջութիւնը ի՞նչպէս է»։ Այս բանը սրտակսրգ գոհունակութեան արժանացաւ, այդ օրէն բացուեցաւ Մէհմտունի բաղդը եւ եղաւ բացարիկ ներքին գործոց նախարար մը։ Կ'ըսուի թէ օր մը երբ Մէհմտուն պատատ գնաց, Սուլթանը հրամայած էր զայն իր յարկաբաժինը առնել որ հոն հանգչի։ Այս հանգստի հրամանէն ժամ մը առաջ երբ արարողութիւնը եկաւ Մէհմտունի մօտ, պայն ոտքի վրայ գտաւ եւ զարմանալով ըսաւ թէ նստի, քանի որ կայսրը հրամայած էր որ հանգչի։ Ասոր վրայ Մէհմտուն յարեց. «Վեհապատիւն յարկաբաժնին մէջ կրնա՞մ միթէ նստիլ. ներողութիւն կը խնդրեմ»։ Արարողութիւնը այս պարագան հաղորդեց ոբրով Սուլթանը մեծապէս գնահատեց զայն իբր «Հին.՝ պատուական դաստիարակութիւն ստացող ամէնահաւատարիմ»։ . . . :

ՄԱՀՄՈՒՏ

ԱԲԻԼԵԱՆ-ԱՐՄԷՆԵԱՆ

ԵՒ ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Աբէլեան—Արմենեան թատերախումբի անօրէնները սիրով ընդունելով Ազգ. Հիւանդանոցի հոգաբարձութեան հրաւէրը որոշած են երկու ներկայացում տալ ի նպաստ այդ հաստատութեան։ Մին յունվար 3 շաբաթ գիշեր եւ միւսը կիր. ցերեկ Վարիէթէի մէջ։ Պիտի ներկայացնեն անմահ Պարոնեանի ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ Պոլսական թատերախաղը, Պոլսական բարբառով եւ Քօրէի ՔՐԷՄՕՆԻ ՎՆԱԳՈՐԾՔ որ առջի օր այնքան փայլուն յաջողութիւն մը գտաւ։

Աբէլեան—Արմ

ՍԻՆԿԷՐ

ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱԼԱՏԱՆ

THE SINCER MANUFACTURINC Co

Սինկէրի կարի մեքենաները դուռ մնալ. զոյգաբեռնուած ըլլալով, իրենց ոգեւորիչներուն մէջտեղ գնուած են որ ամբարիս ամէն կողմը տարածուած են, և բոլոր ընտանիքները, դերձակներն ու կօշիկարարներն իսկ Սինկէրի մեքենայ ունած են գործածելու. Սինկէրի Ընկերութիւնն ցարդ 400է աւելի գաղութայ վկայական և շքադրամ ստացած է բոլոր ցուցահանդէսներուն մէջ։

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ ԲՈՎԱՆԴԱԿ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Սինկէրի մեքենաներուն վաճառուելիք Բերա, Շիշլի Ճամբայ, Կոլաթա-Սէրայի գեղ

ՀՐԵՐԱ Շիշլի Ճամբայ, Գօն Մարէլի գիրքը, Թիւ. 343 և 343 կրկին։

ԿԱԼԱԹԱ (Սինկէր խան, Թիւնէլին առաջ։ (Թրամվայի կայարանին դիմաց։

ՍՏԱՄԲՈՒԼ (Սալիթանի Ճամբայ, Թիւ. 2։ (Սալիթանի Կայարան, Թրամվայի Թաքսիին դիմաց, Թիւ 13։

ՍԿԻՒՏԱՐ Ջարչի Գոյս, Թիւ. 120։

Կեղծիքներեն զգուշանալու համար վերի նշանին ուշադրութիւն դարձուցէք։

Ընկերութեան կեդրոնական վարչատեղին կ'գտնուի Բերա, Շիշլի Ճամբայ, Թիւ. 343 և 343 կրկին, Տիւզոլու Սարդիս պէյի առանը։

ՆՈՐՈՒՆ ԵՒ ԱՓՐՈՏԻԹԵԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՄԱՆԱԳԻՏ

ՏՕԳԹ, ԷԼՖԻՏԷՃԵԱՆ

Դիմական վերջին նօրաձեւերուն համաձայն կը գործածէ ճերմին հիւանդութեանց ամէն տեսակները, ինչպէս նաև հին և նոր գիրամաիզութիւնն ու դժուարամիզութիւնը, և մասնաւորապէս կռնոյն ծնունդական զորձարանաց հիւանդութիւններ։

Կը գտնուի ամէն օր կէս օրէ վերջ Գալատիա-Գարա Թիւրպէնեանեան Իֆիֆարիոլը գնդարանը։

ՄՕՍ

ՇՈՒՐՋԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ճամբարդ եւ ապրանք փոխադրող տարեցներ

Ա. ԿԱՐԳԻ	Բ. ԿԱՐԳԻ
Միրի	Նալբանդիս
Մրկոս	Էմիլիոս
Բասիլիս	Գուլգիրիս
Թիլպեր	Մոսիրս
Նարլսօն	Ֆալիլի
Նավարին	Տարոս
	Թիլպս

Առանձին կարգի չգծմանները չեն հանդուրժուիր մեզ, նաեւ մեկնելը ընդարձակ սենեակներ ունին, ուստի կանոնաւորապէս կը լուսաւորուին և կին ճամբորդներու համար սենեակի ունին։

Սկզբերդ կարգի չգծմանէն ալ սակարկութիւն թուով ճամբորդներն կ'տանին բայց սենեակի չունին։

Սպարիզ

Ի. Գալաթ Լիվրաալ Ա. կարգի գին է 16
» » Բ. » » » » 11

Կը խնդրուի վաճառականներէն որ փոխադրութեանց կամ Ղալաթիոյ մաղազ հանելու համար իրենց հրամանները ասա չգծնուին ժամանումէն 24 ժամ առաջ։

ՊԱՆԳ ՏԸ ՍԱԼՕՆԻՔ

Մասնաւոր Ղալաթիոյ.— Քամանոս խան։

Գալաթիոյ գործակալութիւն.— Գաթրջիօղլու բաստէին դիմաց Աչէր էֆ. Բիւրիւ-ամէ փողոց։

Գալաթիոյ Գործակալութիւնը, Ղալաթիոյ մասնաւորին նման, կը գտնուի Գանգայի ամէն տեսակ գործառնութիւններ։

Գործակալութիւնը կը կատարէ նաև գանձումներ Թուրքիոյ բոլոր գաւառներուն իրենց և Արտասահմանի համար։

ՀԱՒ ԶԻՆԱՎԱՃԱՌ ՂԱԼԱԹԻՈՅ ԶԱՐԵՀ ՊԷՆԿԼԵԱՆ

Թաղական Ամիրեանց բերդ սուտ եմ ամենաբարի զէնքեր, վառուելի կանխիկ և ապառիկ մասելի գիներով։ Դիմեցեք Ղալաթիա Գորաքեոյ բաղնիքին կից Թիւ 57 վառարանը։ 30—15

ՇՈՒՐԱԻ ԳԱՀԻՐԵՑԷՆ

Գահիրէ մերձուշ խաթաթանէի քիմեսխանէի իշէն ալեաթ վէ էզոտ քիմեսվիրէ։

Թէրանէի Ամիրէյէ ճարի սուլն Շեյլի վէ Գարաքեանէ վէ սաթր մահալլէրէն գելէն հալարդն թամիրի։

Գալեսոտ մանարբէրս օլուսդը վէճէկի քիմեսխանէի իշէն մեւգիթեա ալեաթ վէ էզոտ քիմեսվէլիէնէն էթասնա վէ թէսոնէնէ ճարի սու հալարը թամիրդէն էնթասնա թալիգ օլսանդան թեէմնամ ազչէլերէնի միւսթարէրգն պէհէր Շարաթ Գահիրէ Լէվազիմ սարէսի գելէն Շարաթ Գահիրէ Լէվազիմ սարէսնէ գելմէլերէի իլան օլունդը։

20 քան. եվվել 324 3—8

* * *

Անգարը մարտաս իշէն լիւզումի օլան սաթիրէն պէհէր գէնթա գելէսի 27 բարա 90 սանթիմ վէ սամանդն 6 բարա 77 սանթիմտ թալի ի եօհտեսիսալ օլուսդ Բարա գէն. եվվելէն 28իսէի ճումարտ էրթէսի գիւնիւ գարարը եվվելէի վէ 30ընէր բարա էրթէսի գիւնիւ սաթի 100ա 3 թէնգիլ գարարլիւլի գարարը գարթիրիլդն իրարը մուգարրէր պալէնդրէնան, իրթասնա թալիգ օլանդարն եվվելը մեղիրէ սեկէն թէեմնամ ազչէլերէնի վէ նա միւսթարէ գէֆալէթնամէլերէնի միւսթարդէն Շարաթ Գահիրէ Լէվազիմ սարէսիսէ գելմէլերէի իլան օլունդը։

20 քան. եվվել 324 3—3

Եվգաթը հիւմայուն Խալիֆէթնէնէ միւպալեարանա լիւզում կէօրիւնէն 2108 մէթրօ ալանանդը պէհէր թարը 15 գունա թանէի եօհտեսիսէ իտ ա, գիրարը մէգիրէ հասարը լալրէնը պալամամասնա մէպի միւնազասա միւսալիթ թէյտա իսիմլի վէ չէհրը հալի 27նէի ճումարտ էրթէսի գիւնի նէ գարար հէր գալ բարա թէնգիլ իսիլերսէ գարալ օլունդր հասարը լալրգէնը պալալարդա թարարսա իսալէի եվվելիլիրէրին իհարը մուգարրէր պալունմէլ օլասդան, նօգտանիլա իթա թէմգա խարէնլերէրի՝ 100ա 10 նիսպէթիսա թէեմվին ազչէլերէրի համիլէն էլհամը թարիլիլաէ մասաս հէր գիւն սասաթ 10ա գարար մէնիլիր իսարէի եվվելա գիա միւրաճաաթ էլէմէլերէրի։

18 քան. եվվել 324 3—2

ՆՈՐԹՉ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՍԷՐՔԸՆԹԱՅԼ

ԵՒ

ՆՈՐԹՉԸՐՆ

ՀՐԴԵՀԻՆԵՐԻ ԿԵՆԱՑԱՆԳ, ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ

	Ամբ. Ոսկի
Համագումար գրամագլուխ	6,000,000
» ստրեսան եկամուտ 1907 տարւոյ	» » 5,941,859
» պահեստի գրամ 1907 տարւոյ	» » 25,203,824

Ի՛նչպէսներն մեծագոյնս ապահովութիւնք գիւրամատչելի պայմաններով։

ՄԱՐԻՈՆԱՅՄ

ԵՐՈՎԱՅԻՆ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

	Ամբ. Ոսկի
Դրամագլուխ	500,000
Պահեստի Դրամ » »	564,225

Վնասաց հատուցումնք անմիջապէս, առատաձեռնօրէն և կատարեալ ապահովութեամբ կը վճարուի։

Ընդհ. Գործակալ ի Կ. Պոլիս
ԳԱՐՆԻԿ ՍԵՐՈԲԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ
Մեհմէտ Ալի Բաշա խան, Ղալաթիա

Դիւրաւոր կերպով էկեղեցիներու համար ապրելիի գործակալներ կը ընտրուին։

ՆՇԱՆ ՋԱՄԻՉԵԱՆ

ՄԱՆԱԳԵՏ ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՄՈՄԵՐՈՒ

ԵՒ

ՄԿՐՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐՈՒ

Կ'ուզէք հարսնիքներնուդ փայլը ուլլցնել, գնեցէք «էլեկտրական մը սալ մոմերուն, դիմեցէք ՆՇԱՆ ՋԱՄԻՉԵԱՆԻ վառարանը, ուր բացի պատրաստ գտնուած մոմերէ կը զարդարուին նաև մեծ քանակով վերջին նորաձեւութեամբ հաղուստներ մանրցելի ոճան գիներով։ Կը գտնուի նաև հոն հարսի կալանա, քղանց, քղանցի տեսակ, զարդարուած կղզով, ծաղիկ, փեսայի, եւն. եւն. եւն.։

Փութացէ՛ք, հարսնիքի սէրեր, ալեկոծել ունիք մը նշան Ջամիչեանի հարսանեկան մոմերու ճաշ վառարանը ուր մ'է միայն ձեր հաշուին, այլ նաև ձեր քսակին ալ գոհացում պիտի գտնէ։ — 31

ՍԻՈՒԼ ՏԵՂ ՁԵՐԹԱՓ

ՆՇԱՆ ՋԱՄԻՉԵԱՆ

Կ. Պոլիս, Փոստանոց խանի տակ, թիւ 25

ԻԻՆԻՕՆ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ՓԱՐԻԶ 1828—1829

1828 L'UNION DE PARIS

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ ՓԱՐԻԶ 9, ԲԼԱՍՎԱՆՏՈՆ. 9

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՔ

ՀՐԴԵՀԱՒՔ ՃԻՒՂ

Ապահովագրեալ գրամագլուխ	25	միլիոն ֆրանք
1907ին գանձուած ապահովագրին	28	միլիոն »
Մինչև 1907ի վերջը հատուցած ՃՇՄԱՐ	850	» »
Դրամագլուխ և պահեստ	134	» »

ԿԵԱՆՔԻ ՃԻՒՂ

Ընթացիկ ապահովագրութիւնք	338½	» »
1907ին գանձուած ապահովագրին	12½	» »
Մինչև 1907ի վերջը հատուցած ՃՇՄԱՐ	231	» »
Դրամագլուխ և պահեստ	188	» »

Ինչպէս այս թուականներէն կ'երևայ Ընկերութեանս գրամագլուխն ու պահեստը բոլոր գումար մը կը կազմեն, որ հսկայ հրամայական մը կ'ցնծայ ԻՒՆԻՕՆԻ ապահովագրեալց։

Աւելի՝ աղ համար մասնաւոր գեղեցիկ տպագրեալ նիստեր անհամեմատ կերպով աւելի ԳԵՐԱԶԱՆՑ քան ուրիշ ո՛ և է Ընկերութեան պայմաններ։ Ապահովագրութեան ամէն ձեւերն ամէնէն ստոյգ գիներով, օրինակի համար՝ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ի ԴԷՊ ՄԱՀՈՒ, ԽԱՆՈ, ԴՐԱՄՕԳՈՒՏԻ ԵՒԼն։

Ընկերութեան գրասենեակն է ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱՆԴԱՆ։

Թուրքիոյ և Արևելքի Ընդ. Տնօրենութիւն

Ընդհ. Քարտեզ — ՍԻՄՈՆ ԳԱՅՍԷՐԼԵԱՆ
Գլխ. կենաց ճիւղին — ՄԻՀՐԱՆ ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

Սթամպուլ, Սալիթանի-Համամ, Գաթրջի Օղլու բաստ։
Գործակալութիւնք Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքաց մէջ։

ՆԷՍԹԼԷԻ ԱՆՈՒՆԸ ԱՄԲՈՂՋ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԷՋ ԾԱՆՕԹ Է

ՆԷՍԹԼԷԻ ԿԱԹՈՎ ԱԼԻՒՐԸ

ԱՄԲՈՂՋ ՄԱՆՐԻՆՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ Է

ՆԷՍԹԼԷԻ ՀԱՄԲԱՒԻՐ

ՆԷՍԹԼԷԻ ՇՕԿՈԼԱՏՈՎ

ԱՆԴԱՄ ՄԷՆ ԱԼ ԱՐԴԱՐԱՑԱԻ ԹԷ ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԷ ՀԱՐԱՏՈՒՄ Է ԵՒ ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՄԵՍ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ԳՏԱՆ Է

FARINE ET CHOCOLAT NESTLE

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՐԿԱԱԳՈՒՄԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՑԻՆ

ՆՈՐ ԾԱՆՈՏԱԳԻՐ

Կայս. կառավարութեան բարձր հաւանութեան առկ ապատեղով գրաքանանոցս գեղեցիկ նոր գիրքերու համար Սրբազարեանի Գանգայի կողմէ կազմակերպուած վիճակահանութիւնը տրուելիան ամէն ամսոյ տեղերը պիտի կատարուի։ Գարգ. 12 չափոյ ամսական ամբողջ տարի մը պիտի կրնան մասնակցիլ վիճակահանութեան։ Ամբողջ ամսականներու արժէքին հարիւրին եօթանասունվեցը պարգեւներու և ամորտիներու պիտի յատկացուի։ Ուստի ոչ մի վիճակահանութիւնէ նեղացուցա կերպով բարձրագոյն է։ Նոր կազմակերպութեամբ ամսականներուն թիւը պիտի ըլլայ 250,000, և ամենամեծ 62,500 թիւ պարգեւ ու ամորտի պիտի չունի։ Ինչպէս կ'երևի ասոնք հրատարակուած յայտարարի, մեծ պարգեւը 12,000 ոսկի է, և ամենէն դուռ երկու, երեք, չորս, հինգ և վեց հազար ոսկիի նշանաւոր պարգեւներ ալ կան։ Ամսականները դասական ապարատներուն մէջ ունին. ամբողջ, կէս, մէկ քառորդ և մէկ ութերորդ։ Ամբողջ ամսականի գին նշանակուած է օսմ. 2 ոսկի, կէսին՝ 1 օսմ. ոսկի, քառորդին՝ կէս օսմ. ոսկի և մէկ ութերորդին մէկ քառորդ օսմ. ոսկի։ Ամսական գնողներուն գիւրութիւն մը ալ ունենալ համար կէս, քառորդ և մէկ ութերորդ ամսականներուն մէկ մասը բաժանուած է հարիւրական դասերի։ Ամբողջ ամսականներուն՝ մէկ մասը 10 ոսկի ամսական գնողներուն՝ 1/10ին 1. մէկ տարեան ժամանակաշրջանի՝ 1001 ոսկիի ամսական գնողներուն՝ 1/10ին 8, 2001 ոսկիի ամսական գնողներուն՝ 1/10ին 9. 3001 ոսկիի ամսական գնողներուն՝ 1/10ին 10, և 10.001 ոսկիի ամսական գնողներուն՝ 1/10ին 12։ Ամենավերջի թիրաժը պիտի կատարուի 1908 գարնանային 12ին Հարգարան Ընկերութեան գրասենեակներուն մէջ։ Ի նեղկայսերական Գանգայի Պարտական Հարիւրերի տեսչութիւնէն, հաստատուած, հաստատութեանց Մահանի և Սամ. Գաղ. Գանգայի գրասենեակներէ գրաքանան ժամանակ մարմնոյ մը։

1324 տարեան ամսական Ութերորդական Գանգայի վիճակահանութեան յայտարարութիւն

Ա. ԹԻՐԱԺ (Ամբողջ սիրաց) Հատ Գումարի	100ին Հանրագումար	Բ. ԹԻՐԱԺ (Ամբողջ սիրաց) Հատ Գումարի	100ին Հանրագումար	Գ. ԹԻՐԱԺ (Ամբողջ սիրաց) Հատ Գումարի	100ին Հանրագումար
1	500000	500000	1	300000	300000	1	300000	300000
1	200000	200000	1	100000	100000	1	100000	100000
1	100000	100000	3	40000	120000	3	40000	120000
2	50000	50000	5	20000	100000	5	20000	100 00
5	20000	100000	15	10000	150000	15	10000	150000
15	10000	150000	50	4000	200000	50	4000	200000
50	4000	200000	275	400	110000	275	400	110000
275	400	110000	3150	200	630000	3150	200	630000
3150	200	630000						
3500		2176000	3500		1710000	3500		1710000

Դ. ԹԻՐԱԺ (Ամբողջ սիրաց) Հատ Գումարի	100ին Հանրագումար	Ե. ԹԻՐԱԺ (Ամբողջ սիրաց) Հատ Գումարի	100ին Հանրագումար	Զ. ԹԻՐԱԺ (Ամբողջ սիրաց) Հատ Գումարի	100ին Հանրագումար
1	300000	300000	1	300000	300000	1	400000	400000
1	100000	100000	1	100000	100000	1	100000	100000
3	40000	120000	3	40000	120000	3	40000	120000
5	20000	100000	5	20000	100000	5	20000	100000
15	10000	150000	15	10000	150000	15	10000	150000
50	4000	200000	50	4000	200000	50	4000	200000
275	400	110000	275	400	110000	275	400	110000
3150	200	630000	3150	200	630000	3150	200	630000
3500		1710000	3500		1710000	3500		1810000

Է. ԹԻՐԱԺ (Ամբողջ սիրաց) Հատ Գումարի	100ին Հանրագումար	Ը. ԹԻՐԱԺ (Հարիւր սիրաց) Հատ Գումարի	100ին Հանրագումար	Թ. ԹԻՐԱԺ (Նարեկի սիրաց) Հատ Գումարի	100ին Հանրագումար
1	400000	400000	1	400000	400000	1	400000	400000
1	100000	100000	1	100000	100000	1	100000	100000
3	40000	120000	3	40000	120000	3	40000	120000
5	20000	100000	5	20000	100000	5	20000	100000
15	10000	150000	15	10000	150000	15	10000	150000
50	4000	200000	50	4000	200000	50	4000	200000
275	400	110000	275	400	110000	275	400	110000
3150	200	630000	3150	200	630000	3150	200	630000
3500		1810000	3500		1810000	3500		1810000

Ժ. ԹԻՐԱԺ (Դարեկի սիրաց) Հատ Գումարի	100ին Հանրագումար	ԺԱ. ԹԻՐԱԺ (Ութսունի սիրաց) Հատ Գումարի	100ին Հանրագումար	ԺԲ. ԹԻՐԱԺ (Քսանի սիրաց) Հատ Գումարի	100ին Հանրագումար
1	100000	500000	1	600000	600000	1	1200000	1200000
1	200000	200000	1	200000	200000	1	500000	500000
1	100000	100000	1	100000	100000	1	400000	400000
2	50000	50000	2	40000	80000	1	300000	300000
5	20000	100000	5	20000	100000	1	200000	200000
15	10000	150000	15	10000	150000	10	100000	1000000
50	4000	200000	50	4000	200000	30	40000	500000
3275	400	1110000	275	400	110000	45	20000	1300000
150	200	630000	3150	200	630000	300	10000	3000000
						750	4000	3000000
3500		2170000	3500		2170000	1250	800	1000000
						3150	200	630000
						3500		17500000

Հանրագումարը Գրեթէ Գանգայի Գանձարանի Գանձարանի Գանձարանի

	Գումարներ	Գումարներ
Ուրբանիրեալ նիւթ ասամ. ոսկիի տարբ. ինչքերի գրաքանանոցի հանձնուած նիւթեր. Հարիւր լիրան հարաստ ասամանութեան փոխարէն	50,000.00	Նամակ թիւնքան համար տարեանց հարիւրին 75ը	27,510,000
		Գանձարանները Ցան Ամանաթներ տարեանց հարիւրին 17ը	8,500,000
		Գնչիի և կարգաւորեան նամակներուն փոխարէն նոյն հարիւրին 8ը	8,320,000
	50,000.00		50,000,000
	50,000,000		

ԱՌԵՒՏՐ. ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Societa Commerciale D'Oriente

ԿԱԶՄՈՒԱԾ 1907 ՓԵՏՐՎԱՐ 19ԻՆ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 3,000,000 ՖՈՒՆԳ

Վարչութեան կեդրոնատեղի՝ ՎԵՆԵՏԻԿ (Բանթ. Սան Բրօվոլո)
Կ. Պոլսոյ կեդրոնատեղի՝ ԱԶԱՐԵԱՆ ԽԱՆ (Վալիտէ փողոց)։

Զեղջ և գանձում ամէնուրեք. Թուղթերու, չեք և վարկերու, փոխանակութիւն Թուրքիոյ և Եւրոպայի ամէն քաղաքներու վրայ։ Գնում և վաճառում ամէն տեսակ արժէքներու, փոխառութիւն արժէքներու վրայ և վերջապէս գրամական ամէն տեսակ գործարքներ։

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՍՑԷ—COMMEIALE։

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՎԱՃԵԼՈՒՉ ՄՈՄԵՐՈՒ

ԾԱՂԿԵՓՈՒՆՋԵՐՈՒ

ԵՒ

ՄԱՆԿԱՆՑ ՄԿՐՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԵՐՁԵՂԵՆՆԵՐՈՒ

ՄԱՍՆԱԳԻՏ-ՀԱՍՑԱՍԷՐԻՑ

ԱՐՄԵՆԱԿ ՑՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

որ երկար ժամանակ նախկին Մկրտիչ էֆ. հիւսելիներեանի և վերջին տարիներս ալ Ջամիչեան էֆ.ի վառարանի մէջ նորաձեւ մոմեր կը հարթիթէր, այս անգամ վերջնականապէս հաստատուած է Գալաթիա, Մահմուտ փաշա, Հաւուզլը խանի տակ Թիւ. 45 վառարանը, ուր կը վառարանի նաև ընտանեաց ու նորաձեւութեան վերաբերեալ այլ և այլ բազմաթիւ վառարաններ, գլխարկի ծաղիկներ, փեսայ, ձեռնոց, տանթելա, գօտեներ, ֆէսներ, ֆիլաս, եւն. եւն.։

Ամէն մարդ կը փափաքի գրամ չտալ և լաւագոյնս դեռ չեն գիտեր որ ինչ գաղտնիք յառաջադիմութիւնը գան ընելով տանց տիրոջ չտեսնուած մէջ կը կայանայ։

Գրասենեակ խանի դիմաց, Հաւուզլը խանի տակ, թիւ. 45

ՄԵԾ ՀԱՆԴԵՐՁԱՎԱՃԱՌ

Տարիներէ ի վեր ծանօթ է Գալաթիոյ խանի

ԳՐԻԳՈՐ ԷՖ. ԷՐՄԷՆԵԱՆԻ

ՄԵԾ ՀԱՆԴԵՐՁԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

այս անգամ պատրաստած է ձմեռուան լաւագոյն կերպանոցներէն շիք և ամէն հագուստներ, ինչպէս նաև

ԲՈՒԼԹՈՆՆԵՐ,

ՄԵԾԻ ԵՒ ՑՂԱՒ ՓՈՍԹԻՄՆԵՐ

մանթօներ, բաղարջներ, եւն. եւն.

ԳԻՆԵՐԸ ԻՐՍՏ ԴԻՐԻՐԱՄԱՑՑԵԼԻ

ԳԻՆԸ ՈՐՈՇ Է ԹԻՒԸ 2 ՂՐՈՒՇ

Գալաթա Համամ, Գաթրջիօղլու խան թիւ 34